ОВИД

HORIZON

ЛЮТИЙ
FEBRUARY
1959
РІК X
Ч. 2 (100)
Ціна 40 ц.

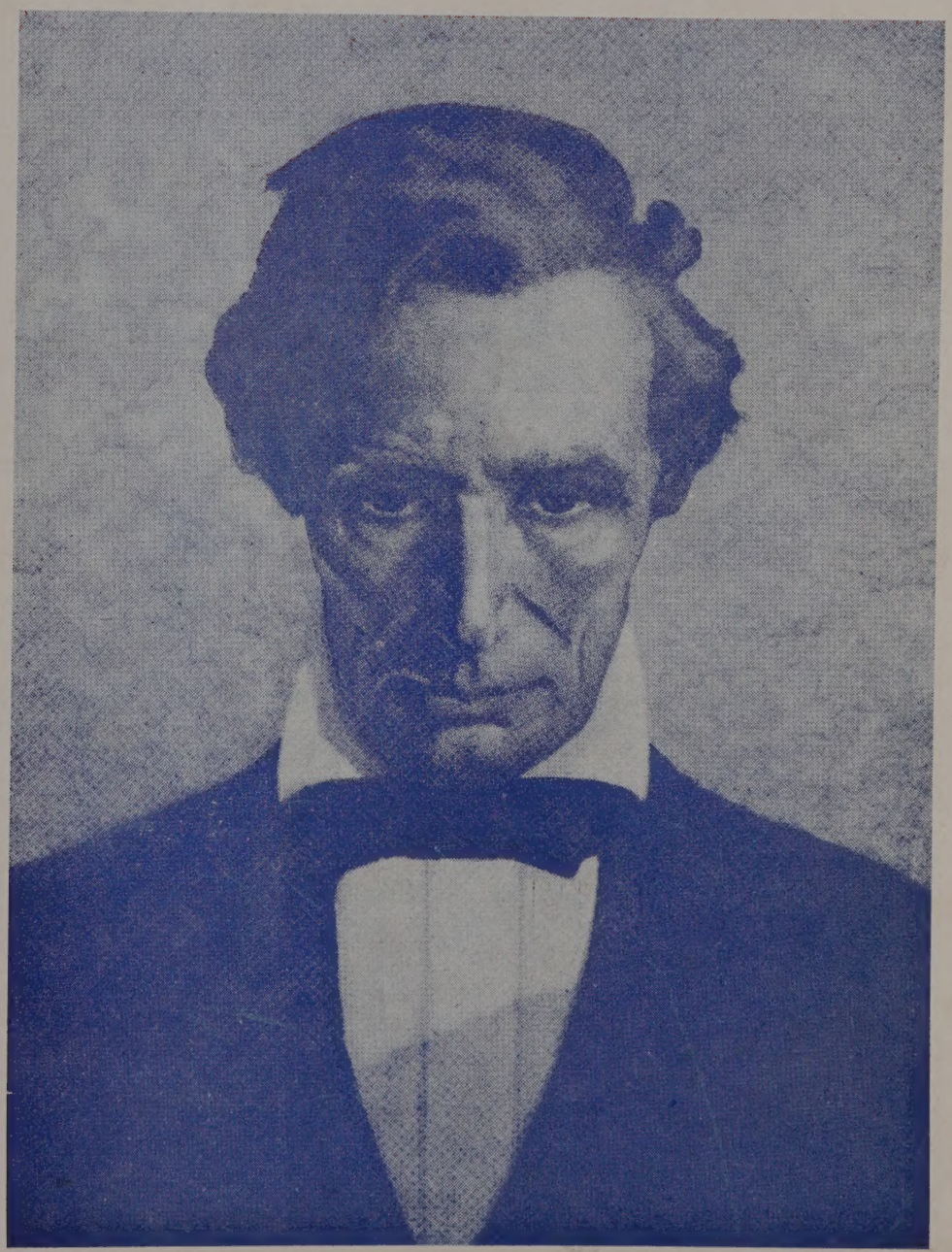

Повне Видання Творів ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

НАКЛАДОМ

ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

почалося друкувати в Чікаґо в ЗДА

ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА появляється на основі дотеперішніх дослідних праць наших найкращих шевченкознавців із узглядненням найновіших дослідів і знахідок нових оригіналів рукописів і малюнків нашого пророка, великого поета-мистця.

ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА обіймає його літературну біографію, поезії, повісті, журнал, листи, численні репродукції малюнків, переклади його творів на чужі мови, бібліографію творів та праць про нього й окрему книгу із статтями видатніших українських і чужих авторів, що появилися про Тараса Шевченка.

ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА матиме 17 томів, друкованих на доброму папері, в твердій оправі, з позолоченням.

ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, I-XVII томів, коштує лише дол. 90.00, що їх можна сплачувати догідними ратами по дол. 2.00 тижнево або дол. 8.00 місячно. При заплаті готівкою до трьох місяців — ціна знижена, лише дол. 80.00 за цілий комплет I-XVII томів.

Замовлення і гроші слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2228 W. Chicago Ave.

Chicago 22, Ill.

ЧИТАЙТЕ! **ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!** **ПОШИРЮЙТЕ!**

ОВИД

«ОВИД» появляється щомісячно вже десятий рік від 1949 і втішається популярністю серед читачів у всіх країнах побуту українців на чужині —

В «ОВИДІ» співпрацює 150 діячів української культури з різних ділянок науки, літератури, мистецтва й громадсько-суспільного життя —

«ОВИД» — це випробуваний приятель української родини на чужині, бо «ОВИД» своїм змістом створює атмосферу здорового оптимізму.

На бажання висилаємо показові примірники.

Адреса:

OVYD — HORIZON

2228 W. Chicago Ave. Chicago 22, Illinois

Увага! Увага!

Хто хоче пізнати Україну з дореволюційних засів (до 1917-го року), той повинен прочитати спомини нашого славного ма ляра Олекси Грищенка:

„УКРАЇНА МОЇХ БЛАКИТНИХ ДНІВ"

Книга має 256 сторінок друку, обкладинка в чотирьох кольорах роботи автора.
— Продажна ціна $ 2.20 —

„ГАННА"

Роман з діпівсько-таборового життя. Авторка — Марія Ковальська.
Книжка має 127 сторінок друку, її продажна ціна — 90 центів.

Із замовленням звертатись до:

Verlag „Dniprowa Chwyla"
Munich 37, Postfach 35 — Germany

або до В-ва М. Денисюка на адресу:
OVYD — 2228 W. Chicago Ave — Chicago 22, Ill.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ

Михайла Грушевського
XI томів у цінi $ 82.50 за цілість. Продаємо на догідні сплати

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2228 W. Chicago Avenue, Chicago 22, Illinois — U. S. A.

ОВИД

HORIZON

The Monthly Newsmagazine

Vol. X, No. 2 — February, 1959

EDITOR
Mykola Denysiuk

PUBLISHER
Mykola Denysiuk Publishing Co.
2228 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Iillnois, USA.
Tel. EVerglade 4-3868

Branches:
6 Churchill Ave.
Toronto 3, Ont., Canada
c. Santo Tome 4000
Buenos Aires, Argentina

Representatives:
Australia
Fokshan Library & Book Supply
1 Barvon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England
Ukrainian Booksellers
49, Linden Gardens
London W. 2.

Belgium
Ihnat Stachij
Esneux en Iiege

Second-class mail privileges autorized at Chicago, Illinois

Authorized as Second-class mail, Post Office Dept., Ottawa

Composition by T. Olschansky

Printed by The Alliance Press
1130 N. Ashland Avenue
Chicago 22, Illinois — U.S.A.

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Conventions

Subscription $ 4.00 yearly

Видає й редагує
Микола Денисюк

Мовний редактор Ст. Риндик

Статті, підписані повним іменем або ініціялами, не обов'язково висловлюють думку редакції.

Всі права застережені

Річна передплата:

Австралія і Англія — шіл.	30.-
Аргентина — арг. пезів	120.-
Бразилія — круйзерів	240.-
ЗДА, Канада і ін. — дол.	4.-
Німеччина — ДМ	10.-
Франція — фр. фр.	800.-

ЗМІСТ

Г. Черінь — На свою відповідальність (про Е. Рузвелт) 5
В. Дубина — Лист із дому 9
І. Смолій — „Возлюбленник муз і ґрацій" 10
Р. Турянський — Монте Карльо — столиця світового газарду 15
Ю. А. Спасокукоцький — Довголіття 18
В. Дорошенко — Тіні минулого 20
І. Красник — Куць розповідає 24
М. Денисюк — В українських економічно-фінансових установах у ЗДА 25
І. В. — По василіянських манастирях (рецензія) 29
П. Ковалів — Про подорож до Скандинавії (рецензія) 29

На обкладинці: Абрагам Лінкольн, XVI Президент ЗДА, — у 150-ліття народин

ГОСТІ НАШОГО ВИДАВНИЦТВА

В останніх двох місяцях нас відвідали: Є. Зарицька — арт.-співачка з Парижу, мґр. І. Скочиляс — організатор УНС, інж. І. Лучків — бібліограф з Торонта, Впр. Крилошанин о. Р. Лободич — голова СУК „Провидіння", видавець П. Постолюк — директор в-ва УНС і в-ва „Червона Калина", Впр. о. Я. Свищук — з Омаги (Небраска), д-р Ст. Кучменда з родиною — наші друзі ще з інсбруцьких часів тепер у Торонті, інж. Л. Курилко з Каліфорнії, Іван Багряний — Голова УНРади, д-р Ст. Харак — голова Української Харит.-Мед. Служби у Відні, та Ст. Хемич — голова Фонду Української Катедри в Нью-Йорку.

ІВАН БАГРЯНИЙ — визначний український письменник, редактор „Українських Вістей" у Новому Ульмі (Німеччина), лідер Української Революційної Демократичної Партії, Голова Української Національної Ради. В наступному числі „Овиду" буде політичне інтерв'ю з нашим Гостем, зроблене в редакції нашого журналу, на тему „УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РАДА Й НЕПЕРЕДРІШЕНСТВО".

Smith Corona

Portable Typewriter

SILENT — SUPER — STERLING — CLIPER — SKYRITER

AUTORIZED DEALER:

MYKOLA DENYSIUK

2228 W. CHICAGO Ave. CHICAGO 22, ILL., USA

Маємо в продажу англійські, українські та в усіх інших мовах

МАШИНИ ДО ПИСАННЯ

найкращої американської продукції у великому виборі — по низьких, приступних цінах, на догідні сплати, без дораховування відсотків.

Приймаємо позамісцеві замовлення і висилаємо машини до писання до всіх стейтів ЗДА та до інших країн.

Якщо хочете придбати собі або Вашим рідним доброякісну та ще й із фабричною ґарантією машину до писання, звертайтеся до нас особисто, письмово або телефонічно, а ми обслужимо Вас скоро й догідно.

РІК X., Ч. 2 (100)

ОВИД

ЛЮТИЙ 1959

Ганна Черінь

На свою відповідальність

(Про Елеонору Рузвелт, з нагоди появи книжки „Власними Силами", Нью-Йорк, Гарпер 1958)

Елеонора Рузвелт, племінниця президента Т. Рузвелта і дружина покійного Франкліна Рузвелта, належить до найяскравіших і найсміливіших жінок Америки. Важко назвати хоч одну, щоб сміливістю і незалежністю поглядів та діяпазоном своєї праці дорівняла „Елеонорі Великій". Хоч часом доводиться чути затерту міщанську репліку про те, що Елеонора ніби то використовує добру славу свого покійного чоловіка, кожному, хто не полінується познайомитися із біографією і творами Елеонори Рузвелт, стане ясно, що такі обвинувачення безпідставні. Безумовно, вона багато чого завдячує імені свого чоловіка — надзвичайно гостинне прийняття в Англії (зокрема, з боку Черчілла і королівської родини), Індії (дружба Пандіта Неру), Югославії і навіть СССР (пригадаймо „щасливі" знимки в Ялті, де невимовно страждаючий у той час хворий президент Рузвелт маскувався привітною усмішкою). Але славою свого чоловіка Елеонора користувалася не більше, ніж кожна інша жінка робила б це на її місці. Користуватися і використовувати — два різні поняття.

Проживши з чоловіком 40 років, з них 24 тоді, коли він в наслідок поліо лишився паралізованим, Елеонора не тільки підтримувала, а фактично спонукала свого чоловіка почати політично-громадську кар'єру, керувала його виборчими кампаніями, а під час урядування була його очима (вислів президента Рузвелта). Президент Рузвелт навчив свою дружину близько приглядатися до речей і не брати нічого на віру. Коли вона одного разу доповідала йому про оглядини дослідної овочевої станції, він змусив її повернутися і поглянути краще, яка городина росте в якім місці, бо вона добре з першого разу не запам'ятала.

Цей вишкіл потім пригодився пані Рузвелт для спостережень в різних країнах, зокрема, в СССР, де так люблять замилювати туристам очі показними принадами.

Коли, після несподіваної смерти президента Рузвелта, державне управління перейшло в руки Геррі Трумана, новий президент був тоді не тим дотепним розумником, яким він став пізніше, особливо після відставки. В той час Труман був дуже розгублений, і перше його запитання було звернене до Елеонори Рузвелт: „Що мені робити?" Не дивно, що саме її президент покликав на обов'язки американського делеґата до тільки но основаної Організації Об'єднаних Націй. Елеонора саме трохи очуняла від тяжкої втрати і, трохи повагавшись, взяла на себе цю нелегку працю, яку вона чесно виконувала, аж до приходу нової адміністрації.

В своїх двох книгах, „ООН Сьогодні і Взавтра" та „Власними Силами" Елеонора розповідає про тяжку й почесну справу закладання підвалин справи Миру в цілому світі. Спочатку вона була, як і кожен початківець, недосвідчена, і на засідання приходила з тоненькою папкою. Проте вона ішла правильним шляхом: детально вивчала все, що стосувалося до порядку денного, робила нотатки та приносила з собою потрібні інформації. Тоненька папка швидко змінилась на товстелезний портфель, більше схожий на валізу.

З перших же кроків Елеонора Рузвелт стала на бій з росіянами, зокрема із зубатим старим вовком, Вишинським. Цікаві інформації про поводження совєтських представників в ООН подає Рузвелт: поінформованим детально про позиції уряду в даній справі звичайно був лише голова делеґації, а інші чекали, поки він піднесе руку, а тоді вже й собі голосували. Совєти неодмінно застосовували тактику висна-

ження делеґатів довгими промовами, здебільшого переливанням „з пустого в порожнє". Так вони годинами говорили доти, поки втомлені делеґати не починали скидати радіо-навушників та виходити з залі. Оттоді совєти пропонували голосування, знаючи, що їх більше. Спостерігши цю штуку, Рузвелт використала її в свій спосіб, підмовивши демократичних делеґатів не виходити, а стійко чекати до кінця. Не одна перемога демократичного фронту була досягнена саме завдяки кмітливості Елеонори Рузвелт.

Коли репортери хотіли зфотографувати делеґатів, як вони тиснуть один одному руки, деякі делеґати відмовлялись позувати з совєтами.

„Росіяни, навпаки, охоче фотографувались, тиснучи руку та широко усміхаючись до делеґатів інших націй, особливо до американців, знаючи, що це дає світові уявлення про них, як людей привітних і дружніх. Я знала, що після цих приємних рукостискань росіяни знов будуть у Ґенеральній Ассамблеї говорити неправду про Америку, навіть знаючи, що то — неправда", — каже Рузвелт. Саме у відповідь такій тактиці, Елеонора Рузвелт також охоче позувала в дружніх позах із совєтами, щоб вони не мали нагоди обвинуватити її в тенденційності і ворожім наставленні до справи миру.

Одного разу, перед обговоренням важливої справи, росіяни запросили делеґатів на вечерю і так їх почастували, що на засідання всі прийшли дуже веселі. Не дивлячись на брак часу, Елеонора Рузвелт відклала засідання на другий день.

Совєтські делеґати, як правило, ніколи не ходили поодинці, говорили тільки загальні речі, словами дерев'яними і нецікавими. Лише один раз трапилось так, що російський делеґат прийняв індивідуальне запрошення на чай від Елеонори Рузвелт. Але даремно вона його в призначений день чекала: більше ніхто його не побачив. Інший совєтський представник, проф. Павлов, лишився насамоті з панею Рузвелт, оглянувся на всі боки, а тоді і спитав:

— Ви любите музику Чайковського? І я люблю!

Оце і був цілий „секрет".

Чимало трагікомічних випадків висвітлює Елеонора Рузвелт у своїй книзі. На однім бенкеті, наприклад, їй довелося різати торт. Справа, здається, не важка, і кожна посередня господиня це вміє зробити. Але торт був удекорований прапорами всіх присутніх держав. Проблема: чий прапор різати першим? Розмови припинилися. Гості напружено чекали. Подумавши хвилину, п. Рузвелт почала краяти американський прапор, уникаючи конфлікту з іншими націями.

Коли делеґати довго і болісно обговорювали кожен пункт Деклярації Прав Людини, російська делеґація скрізь намагалася совати палиці в колеса. Павлов вимагав, щоб після кожного пункту було додано: „Це має бути затверджене державою"!

В той час, коли книжка „ООН Сьогодні і Взавтра", написана разом із В. Де Віттом, систематично, день за днем розповідає про роботу п. Рузвелт, як делеґата і Голови Комісії Прав Людини, і являється більш діловим документом, ніж літературним твором, то наступна книжка „Власними Силами" стоїть на грані мемуару, документу і літературного твору, наближаючись до категорії белетристики. Тут Елеонора Рузвелт, не дивлячись на деякі стилістичні і композиційні огріхи, вже виступає, як автор книги, цікавої навіть „просто до читання".

„Власними Силами" складається з 12 розділів, з яких три перші спокійно, але з глибоким почуттям розповідають про часи самотности і суму по смерті чоловіка. Поштовхом до нової діяльности було запрошення з Англії прибути на відслонення пам'ятника покійному президентові. Дальші розділи описують працю в ООН, подорож до Німеччини, Югославії, країн Близького Сходу, Японії і, нарешті, до СССР — „на край світа".

Елеонора Рузвелт була першою, що підняла в ООН питання про переміщених осіб і відважно воювала проти російського намагання повернути їх на „родіну".

„Багато переміщених втікачів під час війни — українців, білорусів, поляків, чехо-словаків, литовців, лотишів, естонців і інших — жили в тимчасових таборах, бо вони не бажали повернутися до своїх країн і жити під комуністичним режимом" (ст. 50).

Відвідавши діпівські табори в Німеччині, Рузвелт подає знайомі нам типові сцени: „Деякі сім'ї не мали навіть окремої кімнати. Вони одгороджувалися ковдрами. Кожна сім'я старалася зробити свій куточок запашним ... Люди ішли по грязюці до центральної кухні по їжу, яку сім'ї разом їли у себе „вдома". По змозі, кожна сім'я майструвала щось на зразок стола, і не дивлячись на брак матеріялів, жінки вишивали на мішках прикраси для своїх помешкань" (ст. 55).

Картина знайома, але, на жаль, писана не про нас. Це опис жидівського табору в Цільхаймі. Ми жили багато гірше.

В інших країнах Рузвелт перебувала короткий час, все поспішаючи, і тому розділи книги мають непослідовний і уривчастий харак-

тер, наче вони були писані в авті, поїзді чи навіть на літаку.

Проте, нотатки її влучні і характерні. В таборі арабських втікачів з Ізраелю вона бачила дітей, покусаних отруйними зміями. В Ізраелі вона зустрілась з арабським шейхом, що мав 39 жінок і біля 75 дітей (точного числа він не знав), а своєю сороковою жінкою бажав би зробити не кого іншого, як ... Елеонору Рузвелт!

В Японії її зацікавила проблема принизливої залежности молодих жінок від своїх свекрух. Вигляд Гірошіми викликав думки про небезпеку атомової гри.

„Югославія — не Росія" називається розділ про відвідини батьківщини Тіта. Як і багато інших, Рузвелт підпала під вплив чарующої зовнішности і добрих манер Тіта, але все ж, навіть насолоджуючись чудовим вином на побережжі синього моря, Елеонора завважила брак справжньої свободи в цій країні і висловила одверто свою думку Тітові. Також висловила вона сумнів у вірности Тіта до позиції розриву з Москвою: „... Сама вдячність народу не може дати нам запевнення, що уряд не поверне знов до російської системи, коли американська допомога вже не буде потрібна або стане менш необхідною". Тіто вжахнувся такого „прогнозу" і запевнив її, що з сталінізмом він порвав назавжди (ст. 153).

Кінцевий, сильний акорд книжки — політика. Це розділ про відвідини до СССР. Відмінно від Ґюнтера, Елеонора Рузвелт менше місця приділяє детальним описам, а більше враженням і політичним висновкам. Одне з перших вражінь п. Рузвелт — довга черга до мавзолею Леніна-Сталіна. „А кому і чому ми в Америці віддаємо таку шану?" — докоряє вона американцям, які, завдяки своїй часом перебільшеній демократичності, справді недоцінюють видатних мужів своєї історії.

Проте, не самою пошаною пояснює вона ці черги. Як і інші явища беззастережного, інстинктивного послуху в СССР, Е. Рузвелт відносить це до геніяльно передбачених письменником А. Гакслі „привчених рефлексів", які широко практикуються в СССР, починаючи з раннього дитинства. Елеонора Рузвелт побувала в експериментальних „яслах", де дітей відучають від батьків та привчають від немовляти до „стахановських методів", і за виконане „завдання" дитину обіймає і цілує нянька (уосіблення комуністичної партії).

„Росіяни сьогодні дисциплінований, добре натренований нарід. Можливо, це нещасний нарід, але такий, що **не повстане проти уряду"** (підкреслення моє, Г. Ч.).

НОВІ ВИДАННЯ

ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

що вже появилися або є в друку:

Леся Храплива — У ТЕМРЯВІ — нариси. Брош. $ 1.00
в твердій оправі $ 1.50

Зосим Дончук — ПРІРВА — роман (тверда оправа) $ 5.00

Микола Ковалевський — У ДЖЕРЕЛАХ БОРОТЬБИ — спогади
два томи в твердій оправі $ 10.00

Галя Лагодинська — ДО СОНЦЯ — ДО ВОЛІ — повість
(тверда оправа) $ 3.50

Хто з наших передплатників замовляє всі ці твори загальної вартости $ 20.00 платить за них лише $ 16.00, при чому кошти пересилки покриває видавництво.

Замовлення і гроші слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2228 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.

Констатуючи відсутність закордонної преси в СССР, Елеонора Рузвелт робить висновок, що таким чином совєтські громадяни не ознайомлені з жодною іншою концепцією, крім офіційної партійної. Їх в такій мірі начиняють пропаґандою, що навіть голуб миру виставлений тут не як дійсний символ миру, а ... як символ загрози американської аґресії!

З деякими труднощами, Елеонора Рузвелт добилася інтерв'ю з Хрущовим. З нею був її друг і приватний лікар, доктор Ґуревич, який вмів говорити по-російськи, але Хрущов віднісся до нього досить вороже і говорив через свою власну перекладачку. Розмова крутилася навколо питань коекзистенції та аґресії і набрала досить гострого характеру, аж до обзивання один одного аґентами.

— Чиї війська підходять під чужі кордони? — підступав Хрущов. — Наші війська не йдуть до кордонів ЗДА. А американське військо? Ви це робите.

— Ми не пробуємо ввійти в СССР, — відповідала Рузвелт. — Ми тільки дбаємо про свою безпеку.

— Пробуєте, — твердив Хрущов.

— Зовсім ні.

— Ви ненавидите комуністів, — сказав.

Рузвелт не суперечила цьому категорично, але пояснювала:

— Я розумію соціялістичні ідеї, але це не значить, що я погоджуюсь на розповсюдження їх підступними методами пропаґанди в інших країнах.

При кінці розмови, коли Рузвелт поглянула на годинник, Хрущов запитався:

— Чи можу я повідомити нашу пресу, що ми мали дружню розмову?

— Ви можете сказати їм, що ми мали дружню розмову, але не зійшлись в поглядах.

— Принаймні, ми один в одного не стріляли, — засміявся Хрущов.

Проте, інтерв'ю з Хрущовим підсилило гнітюче враження, яке Рузвелт отримала про СС СР. „Я не хотіла б жити в Юґославії..., — каже вона, — але я б умерла, якби мені довелось жити в Совєтській Росії".

Відлетівши з СССР, Елеонора Рузвелт зідхнула з полегшенням:

„Я відчула себе такою щасливою, коли наш літак приземлився в Копенгаґені! Це була перша зупинка в не-комуністичнім світі по дорозі назад до ЗДА. Я відчула, що на деякий час була відрізана від навколишнього світу. Протягом трьох тижнів майже не чула справжнього сміху на вулицях чи в натовпі. Я була серед гостинних людей, але вони тяжко працювали, були напружені й втомлені. Аж у Копенгаґені, коли я почула сміх і веселі розмови, побачила незалякані лиця, я усвідомила, яка ж то велика різниця між двома світами. Я відчула, що знов можу дихати".

Книга кінчається висновками про порівняння двох систем і вичерпно відповідає на болюче питання — як перегнати СССР, що тепер так цікавить Америку. Рузвелт різко виступає проти мавпування совєтських методів. Безумовно, совєтські школи устатковані краще від американських, діти вчаться ліпше й більше. Але задля якої мети? Це — тільки Павловські лябораторії для створення совєтських роботів. Школа в СССР — один із найбільш ефективних способів відриву дитини від сім'ї, релігії, національности. Школа устаткована багато й затишно, щоб дитину туди тягло більш, ніж у злиденну домівку її батьків.

„Я не могла б придумати нічого дурнішого від копіювання російських наукових досягнень і бажання наздогнати їх їхніми методами. Ми завжди казали, що все робимо в інтересах вільної людини. Чому ж ми тепер мусимо тягнутися за Росією? Ми повинні розробляти свої ресурси своїми методами. Наші люди самі повині вирішувати, до якої школи посилати своїх дітей, чи вчити їх на вчених, письменників чи на механіків. Ми не хочемо, щоб нам вказували, що робити. Світ хоче провідника в справжнім розумінні цього слова. Треба вибрати ціль і йти до неї як провідники, а не як імітатори" (ст. 234).

На закінчення — проблема: РУЗВЕЛТ І УКРАЇНА. На жаль, багато сказати не можна. Рузвелт **обминула** Україну в буквальному і метафоричному значенні. Спочатку в плян її подорожі входила поїздка по Чорнім Морю, в Крим і Україну, але потім вона змінила свою думку ... Елеонора Рузвелт — дуже уважна особа. До неї звертаються тисячі людей із своїми особистими справами, навіть такими, як передавання привітів від вояків для їх наречених удома, і вона по змозі всі ці завдання виконує. Вона звертає увагу на національні, соціяльні та расові проблеми, і зокрема дуже захищає негрів і жидів. Будучи в Мароко, вона насамперед зажадала побачитись з мароканськими провідниками, бо вважала, що вони, а не французи являються господарями країни. Але, на жаль, в СССР вона дивилась, за власним виразом, „російськими очима", і навіть дійшла в однім місці до цілком абсурдного твердження: „Я думаю, що більшість народу не хоче комунізму. **Вони хочуть назад свого царя**" (ст. 221, підкреслення моє, Г. Ч.). Якщо це стосується тільки росіян, то це протирічить іншому, більш тверезому твердженню, вислов-

леному на ст. 210, що нарід СССР вимуштрований з дитинства настільки, що він вже не повстане проти совєтської системи. Якщо ж до бажаючих „свого царя" зараховані й українці, то п. Рузвелт помиляється: ми не тільки їх царя, а й самих росіян не хочемо ні під яким сосом.

В однім параґрафі Рузвелт згадує про „героїню" СССР Людмилу Павличенко, не зазначуючи її національности: „Ми витрачаємо багато на їжу, може 350 рублів щотижня, але їмо дуже добре: маємо досить фруктів і м'яса та борщу, і навіть часом ікру та торт". Ця невеличка цитата дає уявлення про „добробут" в СССР, де навіть високоплачена „героїня" хвалиться, що часом може їсти торт. Щодо самої Павличенко, то вона може й далі лишатися з росіянами, але борщ хай буде українським!

Шкода, що пані Рузвелт з „вольних чи невольних" причин не звернула досі своєї уваги на Україну. Треба, в такім разі, українцям звернути увагу на паню Рузвелт. Досі її візити і заінтересування були відповіддю на прихильне ставлення до неї, нікуди вона не йшла перша, без ласкавого запрошення. Ми мусимо постаратись зацікавити її нашими проблемами, як те зробили інші народи, бо її слово і думка мають велику вагу в ЗДА і всьому вільному світі. Ми повинні добитись, щоб Елеонора Рузвелт подивилась на нас **українськими очима.**

Василь Дубина

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

ЛИСТ ІЗ ДОМУ

Біжу, радію і боюсь
Цього листа мерщій розкрити ...
Він скаже про рідню мою:
Хто ще живий, хто вмер, хто вбитий.

Як не живі, — то хай цей лист
Зотліє, поки добіжу я,
А як живі, як щасний зміст, —
Рядочок кожний обцілую.

Минуло вже п'ятнадцять літ,
П'ятнадцять весен одцвілося.
Чужий, далекий, хмурий світ
Мене утомлює і досі.

Я бачу в неповторнім сні:
Дністер і під вікном любисток,
І матір, що в святкові дні
Вела мене, малого, в місто.

Духм'яна Вінниця і Буг,
Де я рибалив на світанні,
Де кожне дерево, як друг,
Безмовно слало привітання.

Читаю на ходу листа
І серце птицею тріпоче ...
Вітчизно, Матінко свята,
Коли ж позбудешся ти ночі? ...

Коли ті велитні прийдуть,
Що двері радости відчинять,
Коли в криниці наших душ
Ти кинеш сяйво жовтосинє?

Живі! Живе моя рідня!
Та поміж нами чорні далі ...
Мені не вистачає дня
Для радости і для печалі.

1958.

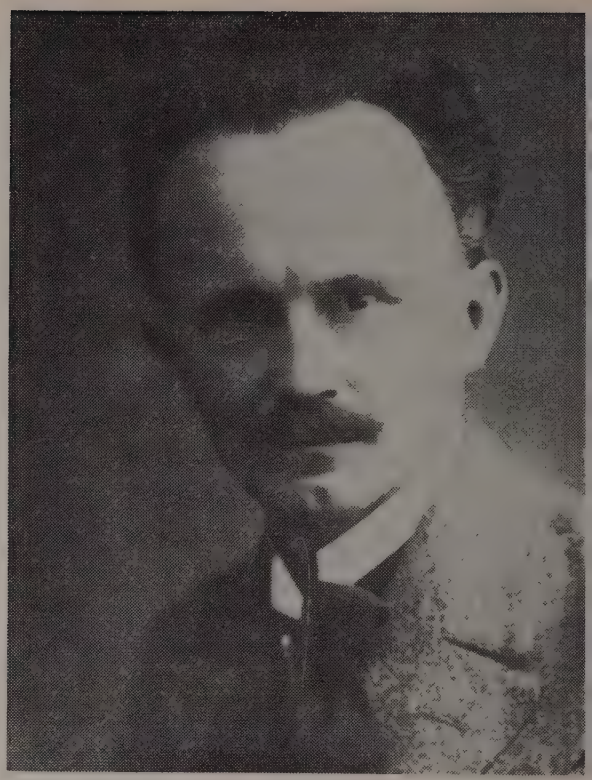

Василь Пачовський

Іван Смолій

„ВОЗЛЮБЛЕННИК МУЗ І ҐРАЦІЙ"

Усі знаки на небі й на землі вказували, що тут, у княжому городі Перемишлі, всіяному історичними пам'ятниками, обважнілому спогадами про минуле, — музи повинні мати свій затишний куток. Напевно любо їм зашитися в глибину Замкової Гори, аж під „Три Хрести", помріяти в тіні зацілілих замкових башт, любо споглядати на срібну стрічку Сяну, що могутніми петлями простелився княжими побоєвищами поза Татарським Кіпцем, понад Вігором аж до далекого Ярослава.

А вже без сумніву найпевнішим пристановищем муз повинна бути стара українська гімназія, що від застою і тиші другої половини XIX століття ввійшла в бурхливе XX, щасливо пережила австро-угорську монархію, першу світову війну і оце вступила в другу декаду під Польщею. Було тут кому плекати літературні традиції. Адже перший директор цієї гімназії — Григорій Цеглинський — безсумнівний драматичний талант, рівня І. Тобілевичеві; тільки своєрідні умовини галицької провінції не дали йому розвинутися вповні. Адже за пів сторіччя не один поклонник муз вийшов із цих мурів. І щойно недавно відійшов звідси, з посту директора, письменник Д. Лукіянович.

Але музи мовчали. Тільки під Замковою горою, у малій хатині, куди треба йти доріжками та спинатися східцями з кам'яних брил, жила сива бабуся, зукраїнізована німкеня Юлія Шнайдер, і важко було повірити, що це ота славна поетка Уляна Кравченко, що це та нетомна пташка, якої спів лунав безперервно й однаково й сріблисто і в ті дивні часи.

А часи надходили, як казав поет, „підлі і скупі", наче сім худих єгипетських років. Хвилі колонізації накочувалися все вище долиною Сяну, з над похмурої Висли, і вже хлюпотіли об мури гімназії. Стара австрійська твердиня ставала тепер польською базою. Невгавно клекотіли щодня кругом міста, по Знесінні, по журавецьких лісах кулемети на вправах, проїздили артилерійські фургони, маршувала вишикована піхота під звуки оркестр, викохуючи польський мілітаризм.

Музи втікали сполохано від цього брязкоту зброї. Молодь гляділа з ненавистю на чужу си-

лу; вона забувала про молодечу сваволю, про кохання. Вона запитувала настирливо, хто винен у програній війні, а новітні вчителі відповідали їй десятками брошур: Батьки! Нікчемні раби! Вони гречкосії. Свинопаси. — На вас надія. Ви починаєте історію. Ви створите її.

І не томики поезій крилися в кишенях юнаків, не вивчалися любовні віршики, щоб декламувати їх на замковій доріжці феї з Дівочого Інституту. Не любовні листи передавалися, а тонкі листки підпільних видань. У пітьмі вечорів серед звалищ старих фортів Знесіння, наче шепіт пристрасний, любовний, гомоніли слова присяги щораз нових членів підпільної організації, слова декалогу „Я дух відвічної стихії ... Здобудеш Українську Державу, або згинеш у боротьбі за неї ..."

Нормальне зацікавлення молоді справами літератури маліло катастрофально. Ще великими зусиллями вдержував його д-р Євген Грицак, україніст, мовознавець, автор численних розвідок. Йому вдалося вихопитися з большевицького пекла, прямо зпід рострілу, і печать кошмарних переживань залишилася назавжди на його обличчі, у нервових порухах і поглядах. Серцем був він понад притихлою галицькою провінцією, на Східній Україні. З питомим йому досвідом й пильністю вибирав він звідти підхожі книжкові появи, і так гімназійна бібліотека наповнилася багатьма оригінальними виданнями ДВУ і перекладами з чужих мов; у літературних гуртках обговорювано творчість Копиленка, Головка, Хвильового, а навіть влаштовувано авторські виступи.

На допомогу др. Грицакові приходив проф. Павло Волянський, проф. В. Загайкевич, що кольпортував для кожного із своїх учнів вищих кляс львівську „Назустріч" і вчив їх тієї рідкої в ті часи пристрасти бібліофіла. Його приватне мешкання під впливом отієї пристрасти перемінялося поступово в бібліотеку; було заложене тисячами томів, між ними багатьма білими круками, що на них полював професор із запалом мисливця й ніжністю закоханого. Вспіймавши „уніката" в свої руки, він вигладжував обкладинку та здував столітню порошинку з нього. Помагав йому в цьому шляхетному спорті полковник УНР Шкурат, що осів у Перемишлі в ролі книгаря на розі Ринку біля Францішканської, і правив за мостовий причілок для всієї калішської УНР-івської емігрантської кольонії, що тягнулася з останнього, щоб вирвати дітей із польського моря.

**
*

Мабуть, гаряче просили музи Аполона, щоб захистив їх від зневаги й непошани, бо вимолили в свого опікуна, що мав найкраще, випросили самого жреця-молодомузця — Василя Пачовського.

Вибір був удалий хоч куди, бо рідко зустрінути людину з мистецького світу, щоб так вражала своєю зовнішністю, як Василь Пачовський. Високий, худорлявий, легко похилий. Ніжні, відточені риси обличчя, високе чоло, сив'яста чуприна, темні, пронизливі очі. Гострий ніс. Дрібні, затиснені уста, що в них було щось аскетичне й дитяче. Звичайно темне вбрання, білий, високий конірець, а на грудях „бинда" — в'язана з чорної стяжки довга, розвійна кокарда. Кожна інша людина, так зодягнена і в такій позі, здавалась би смішним чудаком. А тут чомусь ця зовнішня мальовничість і певна поза не дивувала, як не дивує нас патетичний жест обдарованого бесідника. Роки щирого горіння при жертівнику Краси й Правди надали обличчю світлости, ясности. Ходив повільно, з невідлучним ціпком у руці.

Прибувши саме із Закарпаття, він ніяк не вкладався в рамки часу і обставин, не розуміючи їх, ніби ще живучи провізорією воєнних років, ніби застряг у минулому. А вірніше потонув у своєму власному світі — у чудному поєднанні минулого з клаптями сучасного й містикою майбутнього, де сплелись в одне і візії віднови Держави в улюблених поетом постатях багатиря Михайлика і Проклятого Марка, і пантеізм дійської філософії.

Поселили Пачовського в бурсі св. о. Миколая при вулиці Баштовій. З однієї сторони був могутній корпус Духовної Семинарії, з другої — старі мури міського валу в руїні з глибокою яругою-ровом попід катедральною церквою аж до польського кляштора.

Недалеко кляштора над яром здвигнули завбачливі батьки „Гімназіяльний Інститут" — золотий напис на голубому тлі — а по тойбіч вул. Баштової „Бурсу св. о. Миколая". У цій то одноповерховій каменичці примістили В. Пачовського з сім'єю в подовгастій кімнаті біля сходів. Там, у кутику, на першому повороті сходів, висів бурсацький дзвін, литий із міді, а був він такий завбільшки, що не посоромилась би його й сільська дзвініця. А дзвонив отой дзвін над головою поета кожного ранку довго й докладно, щоб кожне й найглухіше бурсацьке вухо вчуло цей поклик вставання. Потім дзвонилося на молитву. Потім дзвонилося на снідання, і кілька десятків пажерливих бурсаків із жахливим тупотінням і поспіхом гнали долі сходами, гнали через Баштову, в інститутську їдальню на перегони, щоб провірити, чи сусідові не попалася більша кромка хліба. Потім дзвонили на збірку в гімназію,

Василь Пачовський з іншими виховниками
між своїми учнями в Перемишлі

потім на обід, підвечірок, вечерю, молитву і всяку імпрезу.

Тільки дякуючи своїй досконалій ізольованості від реального світу, не залишив поет записаних вражень від того славного дзвону й тупоту бурсацької орди. А там же була ще й родина поета ...

Вайлуваті бурсаки, граючись у м'яча на огородженому подвір'ї за бурсою, запримітили одного дня диво-дивенне, у бурсацьких мурах як і в запорозьких куренях, невидане. У бічному, ще й до того відчиненому вікні, з'явилося дівоче личко. Личко було рум'яне й повніське, зовсім як яблука на недалекій яблуні, що їх ніч і день сторожив заздро для себе бурсацький сторож Федь. А очка усміхнені й рівненькі зубки, як перли.

Захопленню бурсаків не було меж. Вони запропонували їй зійти на подвір'я, й погратися разом у м'яча; були різні оклики і взагалі жвава розмова під вікном. Устійнено, що нежданна бурсацька муза — наймолодша доня професора Пачовського. Імення страшенно поетичне — Дзвінка. Вона також поетка, бо пише віршики до львівського „Світу Дитини", хоч є підозріння, що татко їй дещо помагає.

**
*

Василеві Пачовському виклопотано контракт викладати українську мову у вищих клясах гімназії, а крім цього доручено викладати історію України для бурсаків. Здається, не можна було дати В. Пачовському більше спокусливого завдання, як останнє, й більшої нагоди, щоб вільно й безпосередньо говорити до молоді й втаємничувати її в секрети своєї творчости та спокушувати ставати й собі на службу музам. Він же ходив наче в трансі від переживання історії свого народу, шляхів його перемог і поразок, прогноз на майбутнє.

З двох ручаїв його молодечої творчости перший (любовно-особиста лірика), позначений збірками „Розсипані перли" (1901), „На стоці гір" (1907), „Ладі і Марені терновий огонь мій" (1912) — малів, висихав. Вірш його ставав тягучий, рима надумана. Зпід його пера не вийшли б тепер рядки, що своєю мелодійністю й безтурботною легкістю римування нагадують Чупринчині дзеньки-бреньки:

Ой, щебечуть соловії,
Розвиваються лелії,
Цвіти сиплються з вишень.
Пара голубів гуркоче,
Наче слухати не хоче
Соловейкових пісень ...
(„Розсипані перли")

Або:

Як зозуля весну чує,
Сяде, паде та й закує:
Смійся, сонце! Вітре, вій!
З вишні пукне листя яре,
А як дощик рине з хмари,
То веселка блисне в ній.
Стріляють цвіти серед руни,
В нашім серці грають струни,
Нам співає соловій.
Все цвітисте! Все зелене!
Смійся, любочко, до мене!
Сльози котяться з-під вій!...

Цю добу замкнув поет ще в 1912 році віршом:

Не вернеться заквітчана в червоні маки
Гаряча молодість моя —
І жовчю сміх мій, як сонце з-поза мряки,
Потусклим золотом сія.
Затронеш дещо з хвиль, записаних кервою,
І жаль пробудиться в душі,
Сльоза тремтить і жаль — з безрадною тугою
Хтось шепче спомини в тиші:
Гей, Ладі й Марені терновий мій огонь горів,
А танець ішов наоколо !..

Очі поета не бачили вже розквітлих вишень, лелій, сонця й усміхнених личок. Вони застигли заворожено на „Сфінксі Европи" — на Батьківщині, що як Фенікс вставала з попелу. Піднята ще в „Сні української ночі" (1903) тема відродження й месіянізму України полонила поета цілком і назавжди, наказуючи йому забути про свою молодечу, свіжу й неповторну поетичну творчість.

О, метана бурею, Нене злоденна.
Укріплю тебе я на камені слова
І будеш, як церква, ясна і сталенна!
Зі сафіру стануть основи і стіни,
З кришталю всі вікна, вібло-чароцвіт!
Колюмни — сам рубін, ограда перлова ...
І будуть народи всі йти до країни,
Де піснею — мова,
А думка — всесвіт,
Як море, заблиснеш усіми красками,
Душа моя плаче без тями!
(„На стоці гір")

Задум охопити всю історію України у великому поетичному творі розростався до грандіозних розмірів, оформившись нарешті в „Золоті Ворота" — писану терцинами українську „Божественну Комедію"; з неї поетові вдалося створити дві частини, „Пекло" і „Чистилище".

У полоні цього задуму й ходив поет вулицями княжого города, куючи нові рими, нові образи-символи. Про нього говорив він на лекціях української мови, в нього втаємничував він молодих слухачів на лекціях історії в мурах Інституту.

Для розполітикованої підпільними брошурами молоді прочитані поетом фраґменти „Золотих Воріт" ставали несподіванкою і справжнім відкриттям. Відповідь на питання, хто винен в упадку Держави, здалася вже не такою легкою і простою. Та й сумнів родився, чи можна починати історію від себе. Треба заглянути тисячу років узад. І, о диво, є можливе поєднання між любов'ю Батьківщини й любов'ю поезії. Добрий поетичний твір читати куди приємніше, ніж брошуру про волюнтаризм і вагітну імпондерабіліями перманентну революцію.

Покараний з висот наш люд роздертий
Розсипався в атоми на весь світ —
Не вміє жити, а не може вмерти!
Впав гірш Ізраеля, що мав завіт,
Всі його можуть повним ротом жерти,
Аж знайде шлях до Золотих Воріт ...
... З Воріт тих князь Михайлик бив татарів.
Марко Проклятий наустив киян
Їм видати його для ханських дарів.
Конем князь лицар скочив на майдан:
„Останній раз вас крили від ударів
Ворота Золоті — навчить вас хан!"
Як сніп святого жита взяв Ворота
З валів на спис і в Царгород заніс —
В проломину удерлась вража рота ...
... Шість соток літ шукав Марко Проклятий
Тих Золотих Воріт і не знайшов —
Аж впав у пекло рідний край багатий.
Аж сотий раз у Царгород зайшов,
І перший раз заплакав дух завзятий
На гріх, що зродив всі гріхи з оков ...
І сталось чудо. Нагло вдалині
Ті Золоті ворота засіяли,
Їх золото заблисло ув огні.
Край них Михайлик. Лицар, що мав крила,
А скрізь горіли очі із тих крил —
З його лиця ясніла вічна сила.
Весь в срібній зброї, як князі з могил,
Черлений щит з тризубом руч носила:
„Маркові слава!" — гримнув шестокрил.
— „Зробила, Марку, це сльоза кривава,
Що ти узрів мене за шістьсот літ, —
Спізнавши в пеклі, що за скарб — Держава".
(Заспів до „Золотих Воріт", 1937)

І, о диво, існує ще насвіті, крім політики, й поезія!

Розцвілися вишні,
Розцвілися пишні
В садочку — гей-гей!
Весна зеленіє,
Бо вже сонце гріє —
Вернувся вірей,
Вже ластівка шлеться,
Все скаче, сміється,
Всім личко сия,
Лиш я не сміюся —
Далеко Гануся,
Далеко моя! ...
... Стріляють шампани,
Несуться пеани
На пирі — гей-гей!
Чарками бренкочуть
І жити всі хочуть
Для красних ідей,
Дають собі руки

Йти разом на муки,
Хто пара чия —
З ким я подружуся?
Далеко Гануся,
Далеко моя! ...
(„Розсипані перли")

Або:

Не стидайся мене, Галю,
В мене серце як з кришталю.
Не виведу тебе в поле.
Зілля пахне, рожа коле,
Рожа коле, гей!
Та вже Галя не боронить,
Очка ручкою заслонить,
Ой, заслонить, як дитина,
Сама стане, як калина,
Як калина, гей! ...
... Ой, цілую, поки сонце
Не загляне у віконце —
Як загляне, тре втікати,
Чорт старих товче вставати,
Тре втікати, гей!

Чи не правдива підпільна конспірація? Побіда муз очевидна й безсумнівна.

***

Відцвіли й знову десь цвістимуть каштани на Баштовій. Похила постать у чорному вбранні, з ціпком у руці пройшла по всіяному пішоході колись востаннє ... І востаннє прогомоніло українське слово в мурах старої гімназії. Ні сліду з бурхливого культурного життя в цьому городі на окраїнах нашої землі. Все минуле здається ніби сном. Чи так буде вже навіки? Справді життя йде наче в „Містичному Крузі" поета:

Проходжу в мислях чини і стремління
Всіх поколінь у лонах тисячоліть —
І шибне думка блиском просвітління:
Я жив там, дух мій був в імлі століть!
І шепче: тат твам асі! [0])
Події йдуть в кругах тисячоліття,
Встають забуті предки із могил,
Ряхтять їх панцері у різноквіття
І віє дух безсмертя з шостикрил ...
І шепче: тат твам асі!
Переживаю, що прожив, наново,
Мій дух горить промінням їх стремлінь,
І за сльозами ллється в пісню слово,
І в кожнім слові грає його тінь,
І шепче: тат твам асі!
(З „Блакитної Книги")

[0]) „Тат твам асі" по-санскритськи: „це є ти". Ця фраза з Упанішад є алюзією до тотожности нашого „я" із всесвітом.

ЗАМІСТЬ $ 38.90 ЛИШЕ ЗА $ 33.90

на сплати по одному долярові тижнево можете придбати тепер

комплет видань Видавництва М. Денисюка

22 дотепер видані книжки в твердій оправі з позолоченням

Р. Турянський

ПІД ЧУЖИМИ ПРАПОРАМИ

МОНТЕ КАРЛЬО — СТОЛИЦЯ СВІТОВОГО ГАЗАРДУ

Монако

Порт Сент Люї дю Рон — це мале провінційне містечко в південній Франції. Ми закінчили вантажування паперу, тепер поїдемо до Еспанії вантажити овочі. В еспанських портах тепер багато кораблів, бо листопад і грудень — це сезон на помаранчі. Вантаж помаранч для нас ще не готовий, через те ми ще тиждень залишимось у Франції.

Як можна провести вільний час у містечку, де є одна вулиця, а на ній кілька крамниць і кіно, що грає тільки в суботу і неділю, та кілька барів, де вечорами сходяться ветерани першої світової війни і, дискутуючи, попивають вино? На додаток, цілий час січе дрібний дощ, і нема вигляду на поправу погоди, бо це останні дні листопада. Щоб забити довгі осінні вечорі, я пробував намовити товаришів на гру в „очко". Останніми часами мені „йшла карта" і в висліді я їх обіграв, але, на жаль, на дальшу гру мені не вдалось їх звабити. Справді можна писати довгі листи додому, можна приятелям і знайомим пересилати спізнені відповіді, оправдуватись працею і довгими подорожами, але правда в тому, що жоден моряк не полагоджує кореспонденції в порті, бо на це є багато часу на морі.

Місцева комуністична партія запросила всіх офіцерів нашого корабля на вечерниці, але до суботи далеко, а подруге, я і так не скористаю із запрошення. Деякі товариші пропонують „скочити" до Марселю, віддаленого на 75 км від Сент Люї дю Рон. Переглядаю зшиток із адресами. В Марселі маю кілька знайомих арабів і жидів, що пов'язані зі мною деякими торговельними відносинами; далі є кілька адрес, менше цікавих. Увага моя зосередилась на „Фосеан Баскет Клюб" при Веллеван Авеню; туди я заходив не раз заграти кошиківку або відбиванку з жіночою секцією цього клюбу. Там можна провести приємно і культурно кілька вечорів. Я зголосив капітанові корабля, що буду неприсутнім через кілька днів.

— Якби ви запізнились, — сказав він на всякий випадок, — тоді здоганяйте нас в Еспанії — в Картагені або в Валенсії.

Сідаю в автобус, що два рази денно відходить до Марселю і за дві години їзди я був на місці. Але я роздумався і замість до Баскет Клюбу пішов у напрямку великої, модерної головної залізної станції Марселю. Купую білет і сідаю в експрес Франкфурт — Вентімілл. Минаю Тульон, Каннес, Ніццу. По чотирьох годинах їзди потяг затримався на станції Монако. Виглядаю через вікно: мала, брудна, обдряпана станція, що нічим не різниться від усіх інших французьких провінціяльних станцій. Не

так уявляв я собі Монако. Ні, на такій станції я не висідаю. Потяг рушив, і за п'ять хвилин друга станція — Монте-Карльо. Я у мети моєї подорожі. Мала станція, над самим морем, примітивне уладження, лавки й стіни давно не мальовані.

З несмаком виходжу на вулицю. Напроти станції парк, а в ньому касино — столиця світового газарду. Касино — це великий будинок, розташований на горі, серед парку. Внизу біжить дорога до міста Монако, а далі море. По другому боці касина широка, повна квітів алея, що провадить із міста Монте-Карльо до касина.

Я затримався перед входом до касина, але переміг себе і пішов у сторону міста. Монте-Карльо — мале місто, де є багато гарних склепів і готелів. Всюди повівають червоно-білі прапори Монако. Видно, що Райнер III і Ґрейс Келі популярні серед своїх громадян, бо на виставових вікнах можна бачити багато їх портретів, різних розмірів.

З Монте-Карльо йду пішки до Монако вздовж берегів над морем. Дивлюсь на пляжу, що в цій порі року пуста. Останні дні листопада, але тут погода гарна, і тепло.

За пів години дійшов до міста Монако. Тут нічого особливого, крім великого порту для яхт, збудованого у формі підкови. Багато тут гарних яхт різних маґнатів і мільйонерів, але від усіх відрізняється своєю будовою і величиною яхта некоронованого короля Монако, грецького мультімільйонера Оназиса.

Над морем, на високій горі серед квітів і дерев, стоїть палата, а в палаті мешкають князь і княгиня. Так переважно починаються казки для дітей, але цим разом це не казка — це князівство Монако. Їду широкою дорогою під гору, переходжу через великий і гарний парк, минаю океанографічний інститут, аквар'юм (один з найбільших у світі), входжу до старої катедри, де правиться богослуження. На дверях катедри у французькій, італійській, англійській і німецькій мові напис „Просимо осіб, непристойно убраних, а особливо дівчат і жінок у «шортах», не входити до катедри".

Іду вузькими і крученими вуличками старого міста. Минаю будинок, де міститься уряд Монако і затримуюсь перед палатою, де мешкають князь Райнер III і його дружина, колишня фільмова акторка Ґрейс Келі. Перед палатою — в барвистому однострої вартовий. Він пояснив мені, що туристам вхід до палати не дозволений.

Хоча це пізна осінь, але перед палатою можна бачити цілі групи і поодиноких туристів, бо Монако і Монте-Карльо — це цікаві й атракційні місця для туристики. Вертаюсь назад до Монте-Карльо. Дверник у генеральській одежі впускає мене до касина. Входжу до кімнати, де було кілька чоловіків. Вони пильно подивились на мене й зажадали документів. Показую пашпорт. Вони уважно переглянули і віддали мені назад. Вступ до касина коштує 250 франків. При дверях стоїть контроля. Входжу на залю, де є різного роду автомати. Тут можна виграти або програти малі суми. Але в цій залі ніхто не затримується, всі йдуть далі. При вході до великої, ясно освітленої залі знову контроля. Ця заля — це Мекка для грачів, що з'їзджаються з різних закутків світу, шукаючи розривки і щастя в газарді.

Катедральна церква в Монако

Монте-Карльо — Касино

Довкола зелених столів, поділених на 30 квадратів, сидять або стоять в різному віці жінки й чоловіки. Грачі вимінюють гроші на округлі з пластичної маси купони, вартости від 200 франків до двіста тисяч. Квадрати на столі позначено нумерами; на кожний нумер можна ставляти не менше, як 200 франків, і не більше, як 200 тисяч франків. З початку тільки ходжу і придивляюсь, але газард захоплює, і я сідаю до зеленого стола. Рулета крутиться, а в протилежному напрямку біжить мала з слонової кости куля. Очі всіх вдивляються в магічну кульку, що крутиться чимраз повільніше, аж у кінці впадає до отвору на якомусь нумері, і цей нумер виграє — приносить щастя. Ставляю раз, другий, третій ... але без успіху. Невдоволений виходжу з касина.

На другий день я знов у касині. Напроти мене сидить недбало убраний старий моряк. Говорить по англійськи. Раз-по-раз ставляє 200 тисяч франків на 0 і раз-по-раз програє. По двох годинах безуспішної гри він устав і пішов — до другого стола, пробувати там щастя.

Касино відчинене від 9-ої години ранку до пізньої ночі. Вечорами повно людей, всі сидячі місця при столах зайняті. Через те деякі грачі стоять. При столі, де я грав, затрималась жінка в середньому віці, обвішана брилянтами і золотом; вона блистіла, як ялинка на Різдво. Коло неї з обох боків два типи, а кожний з них щонайменше 120 кґ живої ваги; атлетично збудовані, вони перевищували всіх своїм ростом. Не знати, чи хоронили мадам, чи дорогоцінностей, що їх мала на собі.

Кілька днів я стояв коло одного стола і записував всі нумери, що вигравали. Пізніше я підрахував і довідався, котрі нумери найчастіше вигравали. Певний вигри, сів я при столі і обставляв „певні" нумери. Але того дня якраз вигравали всі інші нумери, не ті, що я на них ставляв! Коли гроші кінчились, я дійшов до висновку, що дальша гра не має сенсу, що я Монте-Карльо не обіграю. З легким серцем і з легкою кишенею покинув я Монте-Карльо — столицю світового газарду.

(В наступному числі „Овиду" буде репортаж нашого мандруючого навколо світу репортера Р. Турянського п. н.: „Скандинавія — країна фйордів".)

Українська друкарня МЕТРОТАП ПРІНТІНҐ КО.

2049 В. Чікаґо Евню, Чікаґо 22, Ілл.

Тел. SE 3 3007

приймає замовлення на всілякі друкарські роботи і виконує їх скоро та дешево

ДОВГОЛІТТЯ

Академік О. Богомолець

Основоположниками наукового розроблення проблеми довголіття людини були І. І. Мечников і О.О Богомолець. У 1931 році академік Богомолець створив у Києві інститут, що носить тепер його ім'я. Діяльність інституту в розробленні питань старіння та довголіття набрала загального визнання і широкої популярности. Досліди науковців дають можливість кинути світло на ряд питань, пов'язаних із проблемою довголіття. Медицина тут повинна зробити ще дуже багато. Передусім треба вивчити механізм старіння і довголіття. Дуже важливо встановити остаточно — яка межа людського віку? Чи справді це лише 100-150 років? Якщо так, то наскільки це можливо для всіх людей? Чи вік людини в 100-150 років є біологічною закономірністю, чи це просто випадок? Від того, як будуть розв'язані ці питання, залежить реальна боротьба за життя до 100 і більше років. Іноді нам, науковцям, доводиться відповідати на таке запитання: чи можливе вічне життя людини на землі? Той, хто ставить це питання, звичайно виходить із встановленого наукою факту, що в живому організмі іде безперервне оновлення і заміна старих кліток, що руйнуються, новими. Отже, запитують, чи може медична наука добитися такого стану, щоб оновлення кліток ніколи не припинялось?

У живому організмі ввесь час відбуваються процеси засвоєння поживних речовин і виведення продуктів розпаду, процеси руйнування і відновлення. Протягом доби в людському організмі руйнуються мільярди еритроцитів (червонокрівців), що за цей же період часу відновлюються. На основі цього деякі закордонні вчені твердили, що людський організм через кожні сім років повністю оновлюється. Тут не враховано двох моментів: по перше, слід пам'ятати, що процеси відновлення в організмі з часом слабшають і мають свої межі, а по друге, тканини нервової системи, що регулює всі життєві функції людини, такої здатности не мають. Старіння центральної нервової системи, що нездатна до розмноження і відновлення, — основна причина старіння всього організму.

Існує думка, що в давні часи люди жили дуже довго. Але документи, що дійшли до нас, не підтверджують цього. Відомо, що в древньому Китаї (за 2000 років до нашої ери)

існував такий поділ людей за віком: до 20 років людину вважали дитиною. Вік з 20 до 30 років називали віком одруження; 40 років — вік формування службової кар'єри, тобто набуття досвіду і знань із свого фаху. 50 років — вік пізнання своїх помилок, життєвий досвід; 60 років — вік повного формування індивідуальності; 70-80 років — активна, діяльна старість на основі знань і життєвого досвіду; 80-100 років — старість.

І досі остаточно не розв'язано питання про те, чи слід ділити старість на природню і передвчасну. Багато вчених вважають, що існує лише одна старість, що починається в 60 років і закінчується в 70-80. Життя понад ці роки вважають за вийняток. Але чи справді це так? Досліди науковців інституту імени О. О. Богомольця показують інше.

Ще до війни інститут працював над виявленням довгожителів на Кавказі. Після війни ця робота розпочалась на Україні.

До процесу виявлення довгожителів на Україні була залучена ціла армія лікарів. Участь у цьому брали районні і дільничні лікарі всіх районів республіки при діяльній підтримці місцевих громадських організацій. В результаті такої роботи встановлено, що на Україні є 11,000 довгожителів (від 90 років і більше); понад тисячу з них мають більше ста років. Це вже не випадковість, а біологічна закономірність. Заслуговує уваги той факт, що довгожителі виявлені не в якійсь одній місцевості, а рівномірно розподіляються по всіх областях і районах (в середньому 15-19 душ на район).

В міру вивчення їх організму, аналізи їх життєвої діяльности картотека інституту поповнювалась новими даними. Встановлено, що процес старіння у довгожителів починається в 70 років. Багато з них в 90 років майже не мають сивини, у них мало порушений слух, зір, зуби. Все життя вони майже не хворіли. Це свідчить про досконалий стан їх фізіологічних процесів, що забезпечують захисні можливості їх організму, Це старість активна, діяльна, корисна.

Виникає питання: чи може людина, що багато хворіла в житті, дожити до глибокої старости? Може, хоч це й рідко трапляється. Вирішальне значення тут має стан нервової системи, збереження життєздатности найважливіших органів, режим життя і, що дуже важливо, прагнення до життя.

Дуже часто виникає і таке питання: кого більше серед довгожителів — чоловіків чи жінок? Дані нашої картотеки свідчать, що серед довгожителів України — дві третини жінок. Таке співвідношення в більшості областей і районів. Це пояснюється високими компенсаторними й захисними властивостями жіночого організму. Така, наприклад, природня функція, як дітонародження, сприяє життєвій стійкості організму жінки. Разом із тим слід пам'ятати, що ускладнені роди, а особливо перервана вагітність і різні так звані жіночі хвороби є факторами передчасного старіння.

Чи має клімат якесь значення для довголіття? Вирішальної ролі кліматичні умови не відіграють. Але відмічено, що лісова місцевість та лісостеп найбільш сприятливі для здоров'я людини.

До певної міри сприяє довголіттю людини спадковість. Це, повторюємо, хоч і позитивний фактор, але не обов'язковий. Значно більшу ролю відіграють індивідуальні особливості організму, зокрема стан нервової системи і вплив середовища. Типовим для довголітніх людей є врівноваженість нервової системи. Люди, що мають спокійний, витриманий характер, живуть довше. Довгожителі — люди творчої праці, всі вони протягом всього життя інтенсивно трудилися, праця їм подобалась, цікавила їх. Встановлено, що жодна лінива людина не дожила до ста років.

В яких ж верствах населення найчастіше зустрічаються довголітні? За нашими даними, найбільша кількість таких людей зустрічається серед сільських жителів, але є вони і серед городян різних професій. Досить часто довгожителі зустрічаються серед людей розумової праці (вчені, письменники). Це наводить на думку про те, що високорозвинені розумові здібності є важливим фактором довголіття, бо визначають досконалий, діяльний стан нервової системи. Але високий життєвий тонус нервової системи визначається не тільки розумовою, але й будь-якою творчою працею, бо вона дає задоволення і корисна для суспільства.

Неправильною є думка про те, що чим більше людина їсть, тим вона здоровша. Їсти треба завжди в певні години, і так, щоб не переобтяжувати шлунок.

Надмірне вживання їжі, особливо жирної, гострої та ще й в поєднанні з алькогольними напоями не сприяє довголіттю. Фізична праця на свіжому повітрі, уникання тютюну і алькоголю, ритмічність життя, в тому числі й спокійне сімейне оточення, — важливі умови довголіття. Отже, від самої людини в значній мірі залежить, щоб усі найважливіші чинники довголіття увійшли в побут і сприяли збереженню здоров'я.

Медична наука працює над тим, щоб допо-

Вол. Дорошенко

ТІНІ МИНУЛОГО

(Спогади з дитячих літ)

Мої дитячі роки припали на добу страшної реакції, що настала після вбивства царя Олександра II, коли знову все на всіх язиках замовкло, може ще більше, ніж за Шевченкового часу.

Здається, вернулися колишні миколаївські безпросвітні часи, а з ними й лицедії, описані Гоголем у його „Миргороді" й „Мертвих душах".

Тож не дивно, що описані мною нижче персонажі так яскраво нагадують Гоголівських типів.

Із бігом часу обставини змінилися, й на сцену почали виходити люди, перейняті якимись ідеалами й думками, але в рр. 1887-1892, до яких головно відносяться мої спогади, переважали в нашім околі типи, що високими справами не цікавилися, а провадили, сказав би, життя вегетативне.

А коли хто з них чимсь і вирізнявся зпоміж інших, то в усякому разі не громадськими чеснотами, а якимись дивацтвами або взагалі прикметами, для нашого часу вже цілком далекими. Саме про кількох таких людей, що особливо запали в мою пам'ять чи то характеристичними рисами своєї вдачі, чи то поведінки, я й згадую в дальших рядках.

1. Мій дід

Із тих, про кого згадуватиму нижче, найближче до мене стояв мій дід — Павло Олексійович, що його селяни звали просто Лексіємком. Я чимало чув про нього, про його життя і пригоди від близьких мені людей, тому зачну свої згадки від нього. Тим більше, що був він найстаршим із усіх згадуваних осіб (1809-1889)), ровесником Миколи Гоголя (1809-1852), отже справді він жив у „Гоголівській добі" нашого минулого і в своєму житті й діяльності відбив її риси.

Був це чоловік високий на зріст, огрядний і дебелий і на свій вік іще міцний. Помер, мавши 80 років, спокійною і безболісною смертю: ліг спати й не прокинувся більше. Ставився до нас, унуків, зокрема до мене, сердечно, був добрий, веселий і несварливий, і я його любив і шанував. І те, що далі про нього оповідатиму, то подаю не в суд і осудженіє, а для характеристики його часу й життєвих обставин.

Свого часу перейшов він тодішню бюрократичну кар'єру, доступну для сина незаможного панка, був книговодителем у повітовому суді, врешті став становим приставом[0]) у прилуцькому повіті, але давно вже вийшов в одставку й жив на пенсії окремо від нас, у своїй садибі, в сусідньому містечку Журавка, кілометрів 30 від нашого села.

Але часто приїздив до нас на відвідини. Тоді завжди привозив нам чи то бубликів, чи ріжків, або халви, а в зимі мочених яблук, що були для нас, дітей, не абиякою втіхою. Перебував у нас у гостині довгий час, і я завжди невідлучно тримався його. Уранці ставав із ним посеред найбільшої кімнати до молитви і все дивувався, чому дід під час молитви, перехрестившись, опускав праву руку на знак, що єхиляється перед Господом Богом, а не бив поклонів до землі, як би, на мій погляд, повинен був робити, і що я робив раз-у-раз без жадного труду й зусилля. Молячися дід позирав на подвір'я й, коли зауважував якийсь непорядок (чи кури залізли на грядку, чи свиня щось риє, тощо), то гукав на парубка або служницю, щоб вигнали їх, а потім далі молився.

Вечорами, а то й удень, я грав із дідом у дурня й безпардонно шахрував, через що він звичайно програвав. Часом дід з пересердя кидав карти й присягався, що ніколи більше зо мною не гратиме. Але довго не міг гніватися, скоро удобрухувався й сам пропонував далі грати.

Дід був і моїм просвітителем. Він привозив мені „Четої — Минеї" — на кожний місяць товстезний том, друкований буйним шрифтом, з численними ілюстраціями, докладними описами життя, подвигів і страждань святих угодників і мучеників Божих.

Так я прочитав одинадцять грубезних книг.

ДОВГОЛІТТЯ

могти людині боротися з хворобами і продовжити її вік. Але кожний повинен пам'ятати, що довголіття в значній мірі залежить від того, як свідомо він ставитиметься до себе, до своєї поведінки в побуті і суспільстві.

(За київським українським журналом, що його назви ми, на жаль, не могли встановити, — Редакція)

Усіх томів мало бути 12, але останній десь у діда запропастився, і я його не прочитав.

Це читання дуже вплинуло на мене. Я сам бажав іти слідами святих, перейнятися їхньою любов'ю до Бога, до людей, бути таким милосердним, як вони, жертвувати для них своє життя й стати мучеником. Мріяв стати священиком, а вкінці й архиєреєм.

Очевидно, я намагався наслідувати діда, але не міг зрозуміти однієї, дивної для мене його звички. Отож, при обіді дід, не доївши чогось, чи курки, чи печені, клав той шматок на тарілку свого сусіда, нашого любого Гордія Андрейовича Ілляшенка, фершана, що жив і харчувався у нас, поки не оженився. А ще більше дивувався я, що той не тільки не виявляв із цього приводу ніякого невдоволення, а, навпаки, вважав це собі за честь і спокійно споживав покладений дідом шматок. Аж геть пізніше я довідався, що в старовину у нас був такий звичай, що старший чи значніший чоловік клав на таріль свого нижчого від себе ранґою сусіда недоїджений кусок, і це було за честь останньому.

Дід був людиною товариською й приїздячи до нас, любив відвідувати сусідів. І хоч перед смертю ледве пересував ногами, проте не відмовляв собі приємностей піти й за пару кілометрів. Ішов нога за ногою, а я, товаришачи йому, ганяв то сюди, то туди.

Поза слабістю ніг, дід відзначався добрим здоров'ям, це він завдячував тому, що ввесь свій вік прожив у селі, на лоні природи. Не шкодило йому, що любив перехилити чарочку. Після його смерти знайшли на горищі цілу батерію порожніх пляшок і сулій. Але п'яницею він не був, і я ніколи не бачив його напідпитку й не бачив, щоб і в гостях він напивався. Перед обідом він завжди любив випити чарку горілочки або наливки для більшого апетиту.

Ходячи назирці за дідом, я був одного разу свідком неприємного випадку, що приключився йому при такій оказії. Не бачачи мене, дід тихенько підійшов до буфету й, помилившися, витягнув пляшку з олією, замість із наливкою. Мені цікаво було, що з того вийде, і я, забувши науку Четоїх Миней, не остеріг його. Очевидно, дід скривився і з огидою сплюнув.

У своєму житті пережив дід не одну пригоду. Дещо я чув від знайомих (батько не любив про них оповідати), дечого був сам свідком.

Найприкрішою пригодою було його нещасливе одруження. По сусідству з нашим селом, яких 10-15 кілометрів, жив у селі Білоусівка заможний пан Міньокевич - Петровський. Мав він дві дочки, старша була бридка, молодша — гарненька. Дід уподобав собі молодшу, й вона сподобала собі його. Але женитися й виходити заміж у тих часах (20-30 роки мин. ст.) без дозволу батьків не можна було. Дід, одягшися по святочному, удався до батьків своєї милої прохати її руки. Дістав згоду й по якомусь часі настав день шлюбу. В церкві поставили діда поруч нареченої, що мала обличчя щільно закрите серпанком. А коли священик, виконавши приписані обряди, сказав до молодих „поцілуйтеся!" і панна відкинула серпанок, бідний жених жахнувся, побачивши коло себе старшу сестру. Очевидно, дід міг запротестувати проти обману, але не ті часи були тоді. Вважалося, що коли священик обвінчав, то вже пропало. Тож дід мусів покоритися своїй нещасливій долі. В тих часах дуже не любили віддавати молодшу заміж наперед старшої, бо цим засуджувалося останню залишитися дівкою до сивої коси.

Нічого й казати, що дід не любив накиненої йому дружини і зраджував її, хоч це не перешкодило йому мати від неї четверо дітей. По якомусь часі моя баба померла й дід ще двічі женився.

Друга пригода, що притрапилася дідові, була б прегарною темою для Гоголя, та й діялося це в гоголівські часи, коли владу в повіті держали в своїх руках пани. На чолі повіту стояв з одного боку вибираний дворянами „маршалок", пізніше переіменований на „предводителя дворянства", що репрезентував шляхетський стан, а з другого — згаданий вище — ісправник, що репрезентував державну владу. Справник, як загально його називано, призначався з місцевих дворян. І маршалок і справник добре знали діда та й приятелювали з ним. Знали вони й звичку діда підписувати урядові папери, не читаючи. Дід мав у своїй канцелярії меткого й досвідченого писаря (письмоводителя), який полагоджував його урядову кореспонденцію, в тому й усякі звіти й донесення, що їх мусів посилати справникові. Отож, подиктувавши писареві зміст „отношенія" (донесення), дід звичайно підписував „бумагу", не читаючи. З цього скористав маршалок Александрович, веселий пан, щоб трохи розважитися й собі та потішити інших панів. В порозумінні із справником вигадав він таку штуку:

Склав на спілку із справником дотепне донесення від діда в справі втоплення місяця в річці Удаї, намовив писаря підсунути це донесення дідові до підпису й переслати потім до них. З цього вийшло ціле „діло" і пани дуже тішилися.

Перше донесення звучало:

„До Його Високородія Пана Справника (такого-то): Рапорт станового (такого-то стану). Виконуючи покладені на мене обов'язки щодо пильнування порядку в довіреному мені стані, я такого-то дня, проходжуючись уночі, завважив, що місяць, який світив на небі, раптом упав і потонув у ріці Удаї. Доносячи Вашому Високородію про цю подію, очікую в цій справі Вашого розпорядження. Становий пристав Павло Д-ко. Містечко Журавка, такого-то дня, місяця і року".

Маючи в руках це донесення, прилуцькі дотепники склали таку відповідь:

„До Його Благородія Пана Станового Пристава (такого-то).

Одержавши Ваше донесення про зникнення місяця в ріці Удаї, наказую Вам, змобілізувати достатню кількість інвалідів і найнятих із баграми й сітями, удатися з ними до ріки Удаю для виловлення утопленого в ньому місяця й приміщення його назад на належному йому місці. Справник (підпис), місто Прилука, такого-то дня, місяця і року."

Писар, пришивши цей наказ до „діла", підсунув дідові до підпису складену в Прилуці від його нібито імени відповідь такого змісту:

„До Його Високородія і тд. Виконуючи Ваше розпорядження з дня того-то я, взявши потрібну кількість інвалідів і найнятих із баграми та сітями удався до ріки Удаю, але не зважаючи на довгі й докладні розшуки, утопленого місяця виловити не вдалося, про що покірно доношу Вашому Високородію, очікуючи дальшого розпорядження. Становий . . . "

Не пам'ятаю вже, чи було яке продовження цієї історії, чи на цьому подана вище переписка покінчилася, тільки дідові вона далася в знаки. На найближчих дворянських зборах Александрович, під гучний регіт присутніх панів, відчитав усе згадане „діло" й дідові довго не давали пани проходу ні тоді, ні пізніше. Все, було, питаються: „А розкажіть, Павле Олексійовичу, як то ви ловили в Удаї місяць?" Дід тільки сопів, червоніючи, і кляв у душі.

Трапилася йому ще інша пригода. За кріпацьким правом пани самі карали своїх кріпаків-невільників за їх вільні чи невільні прогріхи. Але бувало, що пан, щоб не „каляти" своїх рук, відсилав винуватця до станового, щоб цей йому „всипав".

Одного разу якийсь знайомий дідові пан післав до нього слугу, що чимсь провинився, із запискою: „Любий Павле Олексійовичу, прошу Вас надавцеві цієї цидули всипати 25". Слуга мав сам віднести цю записку, але ухитрився викрутитися від кари. Вийшовши за царину, стрінувся із знайомим селянином, що йшов у якійсь справі до Журавки, де урядував дід. Догадуючися, що в записці може бути щось для нього неприємне, упросив того селянина занести записку до станового, мовляв, „ти однаково туди йдеш, то заодно полагодь і мою справу, бо мені тепер дуже ніколи, та й шкода йти по дурному, раз ти можеш це зробити".

Селянин погодився виручити приятеля і, прийшовши до стану, вручив дідові цидулу. Прочитавши її, дід гукнув до своїх посіпак: „А гей-там, мерщій беріть сучого сина на конюшню і дайте йому 25 нагаїв!" І як той нещасливець не божився, як не клявся, що він нічого не винен, — дід і слухати не хотів. Добрий від природи, в службі був він невмолимий. Він завзято переслідував усяких злодіїв, особливо конокрадів, найгірших ворогів селян.

Підкупити діда було неможливо. В тих часах — та й пізніше — поліція не цуралася хабарів, але в протилежність до деяких своїх колег дід відзначався дивною на ті часи чесністю. А серед станових бували тоді великі хабарники, що за хабарі покривали злодіїв. Про одного такого станового оповідала мені зі слів діда моя тітка. Ходив він на ярмарку між юрбою, аж ось люди кажуть йому:

„Ваше благородіє, дивіться — он іде такий-то (ім'я рек) — ловіть!"

А то був відомий конокрад, що не так давно піймався був із чужими кіньми, але втік. А становий, обернувшись в протилежний бік, питає: „Де? Де?" Конокрад тим часом зник. Всі були певні, що він дав становому окуп.

Виконуючи ретельно свої обов'язки, дід іноді переступав свої права. Так, під час кримської війни 1854 року, він мусів реквірувати фіри з кіньми й погоничами для достави харчів військові на фронті. Від цього обов'язку були звільнені так звані однодворці, бідні дворяни, що хоч числилися до благородного „сословія", нічим не різнилися від простих селян, бо самі орали, сіяли, жали і взагалі господарили, як і їх колеги. Вони нагадували галицьку загонову шляхту. Було цих однодворців у Журавці чимало, а що брати панських селян було зв'язане з великою морокою, бо на це треба було панового дозволу, а час був гарячий, начальство вимагало негайного виконання накладеного шарварку, то дід без церемонії мобілізував однодворців.

Доставою військові харчів, головно муки або збіжжя займалося інтенданство, а поліція мала тільки забезпечити транспорт. А російські інтенданти з давен давна були відомі

своїми надужиттями, а тим більше за воєнного часу.

І за кримської війни крали вони, як круки, на шкоду державі й бідним воякам, що через них мусіли були бідувати, голодні й обідрані. Дід оповідав про нечувані злодійства інтендантури. Наприклад, замість пшениці, вантажили на вози мішки з піском і десь по дорозі в степу висипали, а перед начальством оправдувалися якоюсь видуманою причиною, напр., нападом розбишак тощо. Пшеницю, очевидно, збували спекулянтам, які потім перепродували таки ж тому самому інтенданству за добрі гроші.

Доброї душі чоловік, дід був проте вдачі гарячої й небезпечно було попасти йому в руки. Особливо боялися його, як я вже згадував, злодії, але не милував він, як побачимо далі, і панків, якщо вони зачіпали його честь.

Так чи інакше, мав він славу суворого службовика, й люди його боялися, навіть по смерті. Оповідав мені батько такий випадок:

Їхав він візком відвідувати хворих (мій батько був земським лікарем і мусів їздити по своєму районі лікувати тяжко хворих, що не могли прибути самі до лікарні) і по дорозі стрінув селянина; запитався, куди він іде, та запросив присісти, бо дядько йшов у ту саму сторону. Батько мій одягався звичайно по-простому, в свитку чи кобеняк, а взимку в кожух і шапку, тож селянин, уважаючи його теж за селянина, охоче скористав із запрошення. І так їхали вони довший час, балакаючи про те і це. Але коли дядько довідався, що їде із сином колишнього станового Лексієнка, то мерщій сплигнув із воза й подався геть, не зважаючи на жодні батькові намови.

Особливо чутливий був дід на образи особистого характеру й завжди гостро на них реагував, не спиняючися в роздратуванні й перед рукоприкладством. Знаючи цю його рису, один панок, що про нього буде мова в окремому розділі моїх споминів, зробив із неї специфічне джерело доходу для себе. Звичайно, на іменинах котрогось із сусідніх поміщиків, де бував і дід, той панок, на прізвище Шкарубкий, умисне дратував діда, поки він не зареагував на це ляпасом. Тоді Шкарубкий гукав до присутніх гостей: „Процентуюсь! (себто: протестую). Будьте свідками. Павло Олексійович мене вдарив". І грозив віддати справу до суду. Врешті вмішувався господар і, щоб запобігти скандалові, заспокоював діда. Діло кінчалося тим, що дід давав Шкарубкому карбування одчіпного, на що цей і чекав.

Дід від природи був чоловік добрий, але, подратований, раптом вибухав, однак швидко відходив, тим більше, що був такої риської вдачі й любив бувати в компанії. Навіть буваючи в нас незадовго перед смертю, ходив по знайомих. І я супроваджував його в цих мандрах. Ішов він звичайно нога за ногою, а я, очевидно, скакав сюди й туди, бо дотримувати з ним кроку було мені нудно. От під час однієї такої його візити у сусіднього поміщика, про якого згадаю в дальшому розділі, я й був присутній при інциденті діда з Шкарубким.

(Продовження буде)

Микола Ковалевський
„У ДЖЕРЕЛАХ БОРОТЬБИ"
СПОГАДИ — ДВА ТОМИ
Це одно з наступних монументальних видань нашого Видавництва.
Слідкуйте за оголошеннями про його появу!

ПОПУЛЯРНА РАДІОПЕРЕДАЧА
В ЧІКАҐО
п. н. « ГОЛОС СВОБОДИ »
EV 4- 5348 Л. і С. САМБІРСЬКІ 2243 W. THOMAS STR.
2 рази в тижні: — П'ЯТНИЦЯ — СУБОТА — Год. 6:30 вечора
WHFC 1450 — FM 97,9
ПОДАЄ :
Міжнародний політичний огляд і коментарі, вісті з України, новини з українського громадського життя, передачі для дітей і молоді, літературно - музичні авдиції, гуморески, спортову радіохвилину, передачі про Україну англійською мовою, виступи представників Товариств, календар імпрез, інтерв'ю, оголошення купців і промисловців та інші цікаві новини.
С. Самбірський виробляє забезпечення на доми, меблі життя і т.п.

КУЦЬ РОЗПОВІДАЄ

Український легкоатлет В. Куць, першун останньої спортової Олімпіяди в бігу на 5 і 10 км, розповідає на шпальтах спортового журналу „Физкультура и Спорт" (ч. 6, 1958), як він починав свою спортову кар'єру:

Пам'ятаю ще до сьогодні, як я здобув свій перший спортовий трофей. Це був кусник лещат, викинутий красноармейцями, що переходили через наше село.

В той час сільські хлопці ще не бачили лещат і всі дивились на мене із завистю, що мене стрінуло таке велике щастя. Кусник лещат — то ще не повні лещата, щоб на них можна було їздити, тому я доробив їх клепками від розсохлої бочки.

Було це більше, як двадцять літ тому, в селі Олексині на Сумщині, де я родився і перевів своє дитинство.

Я згадую цей момент завсіди, коли мене питають, як я почав займатися спортом.

Очевидна річ, що я тоді не знав, що лещата стануть моєю біговою доріжкою до світових рекордів. Вони тільки розбудили в мені спортову пристрасть.

Маючи 18 літ, я важив 84 кґ при 172 цм висоти. Тоді я служив на кораблі Балтійської фльоти. Така вага тіла ніяк не підходила для молодого моряка, і з тієї причини з мене не раз сміялись мої товариші. Та я не падав духом. Почав вправляти бокс, хоч на кораблі не було партнера тієї самої ваги, щоб я міг із ним змірятися.

Підношення тягарів, бокс, плавання, веслування — все це я пробував, однак завсіди, коли ставав на вагу, стрілка показувала вище 80 кґ. Розуміється, що я не занехав теж лещетарського спорту.

У травні 1948 р. відбувався біг навпростець на честь „Дня побіди", де я брав участь у відділі наших моряків. Траса бігу проходила горами й долинами та була поперерізувана водою. Не встиг ще я перебігти одного км, як почали мене страшно боліти ноги. І тут почала мене брати спортова „злість", що мої товариші так легко біжать, а я плентаюся позаду. Я усвідомив собі, як будуть сміятися із мене, коли я десь загрязну в ямі. І я зібрав усі сили і рушив. І вийшов першим у своїй групі! Мій час був найкращий із усіх забігів.

Декілька місяців пізніше я сидів з товаришами на стадіоні, чекаючи на легко-атлетичні змагання, а зокрема на біг 5 км, в якому мали змагатися найкращі піхотинці. Аж тут прийшла до нас прикра вістка, що наш змагун Петро захворів і не може ставитись до бігу. Командир вибрав мене на заступника і сказав:

— Біжи, як можеш, тільки докінчи біг! — і подав мені хусточку.

Я відкрив широко рот, вложив хусточку і пустився бігти. Стало трудно дихати. Я тоді не знав, що хусточка закриває доступ повітря, а тут товариші допінґують мене: „Давай, давай, Володя, натисни!" Перший круг я перебіг в середині двадцяти атлетів. На другому крузі чую голос командира: „Куцю, синочку, скоро ковтай, а то не добіжиш" і подав мені в руку кусник цукру. Я виплюнув хустинку і впхав у рот цукор. І знов виникла думка: чому я маю оглядати спини товаришів? І почав „брати" їх. На половині мети я вже мав тільки одного бігуна перед собою.

Спортова пристрасть огорнула мене, і я рішився боротися за перше місце, тим більше, що вітер із моря охолодив мене. Дев'ять кругів я закінчив на двадцять метрів перед іншими, але я ніяк не міг дорахуватися, скільки ще кругів до кінця, аж тут командир голосить, що це остання рунда!

І так я прибіг перший. Товариші обнімали мене, а я мав страшні болі в ногах і руках. Трудно прийшлася мені ця перемога, але я твердо знав, що я зроблю завтра: почну тренувати біг!

На кораблі не було багато часу на спорт. Близький ліс був моїм тереном вправ, але я тоді не мав поняття, як бігати.

І от випадково попала мені в руки стаття підполк. Зимина про тренінґ на довгі віддалі рекордсмена Попова. Ця стаття була для мене великим відкриттям.

Серйозних суперників я тоді не стрічав, аж щойно чемпіонат СССР в 1952 році показав мені, як я мало знаю про біг. Вириваючись із старту, я не знав, як розложити свої сили на цілий біг. Не знав я тоді ні техніки, ні тактики бігу. Тут прийшли мені впоміч тренери, спочатку Чикин, а опісля Никифоров, з яким я працюю до нинішнього дня.

У літі 1953 року я був у репрезентації і вперше виступив у міжнародніх змаганнях у Букарешті, де прийшов другим за Затопеком, що став моїм близьким другом. Ця поразка була доброю лекцією для мене, бо я пізнав свої сили.

Подав І. Красник

Микола Денисюк

В українських фінансових установах у ЗДА

У попередньому огляді на сторінці „Поза редакцією „Овиду" я зареєстрував декілька подій із нашого духовно-релігійного життя. Цим разом для відміни хочу звернути увагу на працю наших економічно-фінансових установ, що я їх мав нагоду відвідати та зблизька пізнати.

Українці в ЗДА мають три роди установ фінансового характеру: братські забезпеченеві організації, щадничо-позичкові спілки й федеральні кредитові кооперативи „Самопоміч".

Братські організації

У всебічному формуванні організованого життя українських поселенців у ЗДА відіграли вирішну ролю братсько-забезпеченеві товариства: Український Народний Союз, СУК „Провидіння", Український Робітничий Союз і Українська Народна Поміч.

Хоч ці установи в основі фінансового характеру, але в практичній їх діяльності елементи духово-політичного характеру переважали над фінансовими. Тому не співмірно до скількости українців у ЗДА та до їх матеріяльних спроможностей, загальне біляисове майно цих чотирьох братських організацій, коло 30 мільйонів (в тому майно УНС коло 21 мільйонів), таки скромне. З цього висновок, що в країні, де майже ніхто не живе без забезпечення (асекурації) на життя і то більшість має по декілька поліс, то українці донедавна в загальному замало користали з цього рода забезпечення, а в останньому часі, як і користають уже навіть у більших розмірах, то замало в наших братських організаціях.

На мою думку причина такого стану в тому саме, що наші братські організації замало акцентували фінансовий аспект своєї діяльности, а навіть забезпеченеві суми в них донедавна були не надто високі. З другого боку ми — в тому також і я в УНС, „Провидінні" та УРС (до УНП ще мене ніхто не „мобілізував") — брали забезпеченеві грамоти по дол. 500.00 чи по дол. 1,000.00 більше з обов'язку приналежности до української організації, з громадських мотивів, не доцінюючи передусім дуже добрих умов життєвого забезпечення, що їх мають наші братські організації. Хоч забезпечення на життя наших земляків іде впарі з пристосуванням до місцевих життєвих умов і за моїми спостереженнями воно значно зростає, нпр. у деяких моїх приятелів дійшло навіть до дол. 250.000.00, то наші забезпеченеві грамоти в братських організаціях, за малими винятками, не перейшли границі первісної суми дол. 500.00 чи дол. 1.000.00

Цей дуже некорисний стан для економічного потенціялу нашої спільноти в ЗДА й Канаді ми мусимо взяти до особливої уваги й збірними заходами подбати про його поліпшення. Ще під впливом моєї передвоєнної співпраці в організаційному відділі єдиного тоді українського товариства забезпечення на життя „Карпатія" у Львові (під проводом його директора д-ра Л. Макарушки й інсп. Ф. Олесницького), після приїзду до ЗДА я зацікавився тут ближче працею наших братських організацій. Дотепер мав я нагоду пізнати зблизька, а навіть і з „середини" працю УНС і „Провидіння", а з преси орієнтуюся також у розмірах праці УРС і УНП. Отже, на підставі моїх спостережень, я вважаю, що перед нашими братськими організаціями є великі можливости й поважні перспективи розбудови. До цього потрібно багато зусиль з боку їх проводів, а зокрема, щоб вони подбали про добір і підготову професійних кадрів працівників, що зуміють зробити ще більше атракційною ділянку забезпечення на життя в наших братських організаціях і зацікавити нею якнайширші кола української спільноти в ЗДА й Канади. Цим питанням „Овид" буде присвячувати більше уваги, вважаючи фінансову розбудову наших братських організацій за важливий чинник для цілости нашого життя в цих країнах поселення.

Банкові Установи

Фінансове життя у ЗДА так вміло зорганізоване, що майже весь капітал працює. Тут нема мертвого капіталу, бо ніхто не передержує вдома грошей, всі вільні гроші кожний складає до кредитово-фінансової установи. У ЗДА існує три головні групи кредитових установ: 1). Банки з виконуванням усіх банкових чинностей включно з чековим оборотом. 2). Щадничо-позичкові спілки з правом уділювання довго-реченцевих позичок на закуп нерухомостей (т.зв. морґеджеві позички) і 3). Федеральні кредитові юнії.

Дотеперішня участь українців у банково-фінансовому житті ЗДА була дуже мала, а донедавна прямо непомітна. Українці не мають ані одної кредитової установи першої групи, себто нема ані одного банку в сфері україн-

„Парма" в українській дільниці Клівленду

ських впливів. Відвідуючи різні міста в ЗДА та слідкуючи за українськими банковцями, я не зустрічав не тільки нікого з наших людей на будь-якому провідному становищі в американському банку, але навіть, за малими винятками, важко зустріти їх між урядничим банковим персоналом. Тоді, як у самому Чікаґо поляки мають декілька поважніших банків, то, як знаю, в місцевих американських банках працює лише двоє українців: п. Е. Плешкевич (дружина директора „Самопомочі") і дир. В. Тимцюрак, один з видатніших українських професійних передвоєнних банковців, колишній прокурент Державного Банку Господарства Краєвого в Польщі, а пізніше віцепрезидент цього ж банку у Львові.

Щадничо-позичкові спілки

Тоді, коли нас нема в першій групі, себто в американських банках, то вже замітніша наша ініціятива в двох останніх групах. Українці заініціювали та створили декілька щадничо-позичкових спілок, з них дві, „Парма" в Клівленді й „Тризуб" у Чікаґо, капіталово сильніші, а „Українська Щадниця" у Філаделфії та „Тризуб" у Неварку також виявляють розвоєві тенденції. В цій групі виявили себе на висоті завдання екзекутивні директори п. І. Тарнавський („Парма", Клівленд) і п. П. Пуцило („Тризуб", Чікаґо), які надали своїм установам стилю справжніх модерно вивінуваних банкових установ.

Федеральні Кредитові Кооперативи „Самопоміч"

Цей тип наших кредитових установ постав після другої світової війни з приїздом нової іміґрації, а спонзорує їх Об'єднання Українців Америки „Самопоміч", себто їх членами можуть бути лише члени „Самопомочі" й тому вони мають чисто український характер. Існують вони вже в кожному більшому скупченні українців у ЗДА й маємо їх тепер 8, з того дві (Чікаґо й Дітройт) осягнули по півтора мільйона біляносового майна, а третя (в Нью-Йорку) перейшла вже суму одного мільйона. Всі вони всебічно розвиваються і являються вже сьогодні важливим чинником у мобілізації українського вільного капіталу, яким наші „Самопомочі" вельми дбайливо та вміло господарять, використовуючи його до фінансування українських домашніх господарств та українських торговельно-промислових підприємств.

Характером своєї праці нагадують вони колишні краєві Українбанки, а за касовими віконцями майже в кожній „Самопомочі" можна зустріти колишніх директорів Українбанків з краю.

У „Пармі" — нашій найбільшій кредитовій установі в ЗДА

Вліті 1958 року я мав нагоду відвідати нашу найбільшу щадничо-позичкову спілку „Парма" в Клівленді, якої майно сягає коло 15 міл. долярів оборотового капіталу. Це рівночасно найбільша українська кредитова установа в ЗДА, що тепер працює та успішно розвивається під умілим керівництвом професійного банковця, свого екзек. директора п. Івана Тарнавського.

„Парма" — це модерно зорганізована, за всіма правилами американського стилю, банкова установа. Вона має свою централю в гарно положеній частині міста. Власний найновішої конструкції будинок і велика площа до паркування вже здалека звертають на себе увагу. Паркову площу „Парма" відступає безкоштовно на неділі та свята до користування вірним сусідньої американської церкви, а її залею користуються теж американські клюби;

завдяки цьому вдається дирекції концентрувати біля „Парми" місцеве життя, а через те вона втішається тут великою популярністю серед усього місцевого населення, з якого рекрутується багато її клієнтелі. Крім того „Парма" має свою філію в українській дільниці.

З відвідин „Парми" я виніс якнайкращі враження, зокрема я вдоволений із нового знайомства, цим разом з одним із кращих наших економістів у ЗДА, дир. І. Тарнавським. З кількагодинних розмов в обидвох приміщеннях „Парми", а опісля при спільному обіді, від гостинного господаря, великого джентлмена, людини свідомої своїх завдань, із широким, що так скажу, банковим діяпазоном, я не тільки багато довідався, але і навчився. У розповіді про історію „Парми", основаної ще 1914 року, шановний розповдач з'ясував наче у фільмі, на основі різних етапів її розвитку, розвій та змагання нашої спільноти в ЗДА за своє збереження, економічний ріст американської господарки з ілюстраціями різних потрясень, дбайливість українців в організації свого побуту й економічного забезпечення, і подав багато іншого цікавого матеріялу, що може послужити до цілої низки окремих статтей.

Праці „Парми" я не буду ілюструвати її багатими цифрами та її цікавою діяльністю, бо це, в добре веденій кредитовій установі, елементи самозрозумілі. Мої враженняя з „Парми" я закінчу лише згадкою про найцінніше, що я завважив. Неоціненою заслугою дир. І. Тарнавського залишиться те, що він використав установу, яку веде, і свій довголітній досвід для всебічного вишколу й підготови нових українських банковців, що нам їх у ЗДА так дуже потрібно. З приїздом нової іміґрації дир. Тарнавський зробив добір спосібних молодих працівників, яких є тепер коло 15, і дав їм можливості **росту.** Мені приємно було зустріти в „Пармі" двох моїх друзів ще з Кракова й Інсбруку, молодих і надійних наших економістів, вже також із американськими студіями, д-ра І. Тимкова і д-ра В. Боднара, які під загальним керівництвом дир. І. Тарнавського займають тут провідні, самостійні становища, — перший із них як головний контрольор у централі, а другий як директор філії. За цю політику на дальшу мету вдячні дир. І. Тарнавському не лише згадані обидва мої друзі, але й ми всі, бо в країні, де номінантну ролю грає капітал, кожний наш прибуток нових кваліфікованих сил у банковості має для нас особливе значення.

У часі побуту в Клівленді відвідав я також нашу наймолодшу кредитову кооперативу „Самопоміч", яка дуже скоро придбала понад 100,000.00 оборотового капіталу й втішається довір'ям місцевого громадянства, що є запорукою її дальшого розвитку. Постала вона й розвивається також завдяки фанатичній праці її ініціяторів і керівних органів, між якими є: пп. інж. М. Хроновят, Б. Стрийський, В. Попель, д-р Яр. Сушків, Яр. Желеховський і ін.

В найбільшій „Самопомочі"

Федеральна Кредитова Кооператива „Самоміч" у Чікаґо займає перше місце між своїми посестрами в ЗДА. Її діяльність позначається постійним зростом членів та оборотових фондів. На день 31. грудня 1958 р. мала вона 1993 членів і дол. 1,584,722.15 оборотового капіталу. І „Самопомочі" я не хочу характеризувати цифрами, бо вони є лише вислідом праці людей і атмосфери, в якій проходить діяльність установи.

Чікаґівська „Самопоміч" має щастя щодо людей, що її очолюють, бо президія та урядуючі члени Дирекції — це кооператори з досвідом і стажем. Їх імена: інж. А. Артимович —

Керівні органи „Парми" в Клівленді

„Самопоміч" в Чікаго

президент, дир. Р. Мицик — віцепрезидент, дир. П. Баб'як — секретар, дир. О. Плешкевич — фінансовий директор, дир. Я. Войнаровський — касієр, — нам відомі ще з часів, коли вони очолювали краєві кооперативні установи. (Їх доповнюють ще члени Дирекції: інж. М. Чопівський, інж. М. Масловський, Ол. Сокологорський, П. Семків; члени Кредитового Комітету: пп. В. Попадюк, А. Зборик, м-гр О. Городиський; члени Контрольної Комісії: пп. Д. Німилович, І. Павліш, М. Сенчишак; члени Виховної Комісії: пп. д-р І. Білоскурський, інж. Д. Пілецький, В. Кусик).

Пишучи про приємливу атмосферу в чікаґівській „Самопомочі", не можу не нав'язати до слів примірного священика й громадянина-патріота сл. п. о. Плешкевича, що своїм дітям наказував: „Пам'ятайте, що найважливіше в житті, це **вміти жити з людьми"**. Його син Омелян, наш фінансовий директор, гідно примінює засвоєну по батькові засаду при керівництві щоденною працею „Самопомочі" у взаєминах з вкладчиками і довжниками, придержуючись лінії „вміти жити з людьми", і це дуже важливе в розвитку нашої „Самопомочі".

Крім цієї моральної бази, що є основою довір'я громади до своєї кредитової установи, „Самопоміч" дає також матеріяльне забезпечення за довірені їй ощадності наших громадян. Факторами, що дають запоруку вкладчикам у „Самопомочі" є: забезпечення кожного ощадничого конта до висоти дол. 10,000.00 (в Кредіт Юніон Шер Корпорейшен), збірне забезпечення повної суми всіх ощадностевих вкладів кооперативи, ліквідність оборотового капіталу (повне касове поготівля в банках; коротко-реченцеві, себто скоро стягаємі позички; можливість кожночасного одержання кредиту для кооперативи) і забезпечення позичок (за кожну позичку крім позичаючого ручать ще два або й більше ручителів, а понадто кожна позичка є забезпечена до висоти дол. 10,000.00).

Дуже добре, що керівні органи „Самопомочі" думають про потребу підготови молодих кваліфікованих співробітників. На цьогорічних Заг. Зборах вибрано до Дирекції п. Ол. Сокологорського, який недавно закінчив американську високу торговельну школу.

З цього короткого огляду бачимо, що перед чікаґівською і іншими нашими кредитовими кооперативами „Самопомочі" є дуже сприятливі умови до дальшої розбудови, чого ми їм від себе щиро бажаємо.

У загальному — цією статтею я хотів звернути увагу читачів на брак у нас професії економістів-банковців. Потреби існування цієї професії в нашому американському житті не треба доказувати, бо вона наглядна. Тому нам конче треба популяризувати цю професію серед батьків і молоді при виборі високо-шкільних студій.

СЕРЕД КНИЖОК

о. Михайло Ваврик ЧСВВ: ПО ВАСИЛІЯНСЬКИХ МАНАСТИРЯХ. Торонто 1958, мала 8°, сторін 286.

У 1600-ліття першого Василіянського манастиря відданий син Св. Чину складає у формі скромної, може аж занадто скромної, як на свій поважний і багатий зміст, книжки, цінний дар своїй „Великій Родині" й широким кругам українських вірних.

Автор о. д-р Михайло Ваврик ЧСВВ зазначує, що не мав заміру в цій науково-популярній книжці, призначеній для широких кругів читачів, виказати всесторонньо, як цей „завітний Василієвий ідеал ставав чином у василіянських манастирях нашої доби, на всіх ділянках василіянської праці в нашому народі, на його батьківській землі". Автор „найбільше хоче зберегти для пам'яті грядущих поколінь поодинокі назви та вартісні дати тих станиць, де цей Василієвий ідеал процвітав довгими століттями" і де „він жеврітиме під їхніми румовищами" ... і хоче пригадати нам і майбутнім, що земля, де оті станиці Св. Василія стояли, „свята, без огляду на те, чи нога безбожного руйника по ній топче" ...

Після початкового загального розділу про історію чернечої старовини Галицької України, автор переказує монографічно історію поодиноких манастирів у Галичині: Святоюр'ївського, святоонуфріївського — у Львові, „колиски Василіянської обнови" — в Добромилі, „школи чернечого життя" — в Крехові, „сторожа Підгір'я — в Лаврові, василіянських манастирів у Перемишлі й Кристинополі, хрестовоздвиженського манастиря, заслуженого в розвою василіянського шкільництва в Бучачі, славного культурного осередку видавничої діяльности в Жовкві, святотроїцького манастиря в Дрогобичі й довговічної цілі прощ широких мас нашого народу — святоспаської „Ясної Гори" в Гошові.

Коротко визбирав автор історичні відомості про менші манастирі й згадки про дрібномонаші обителі по зах.-укр. землях — „При вічних василіянських шляхах" ...

З історії „Чернечого минулого Срібної Землі" найбільше уваги присвятив автор святомиколаївському манастиреві „Чернечій Горі" біля Мукачова, а далі пригадує історію святих місць — манастирів в Бароняві, Імстичові, Малому Березні, Красноброді, на Буковій Гірці, святовасиліянського манастиря в Ужгороді.

В короткому уступі згадує про оборону й жертви „на останніх позиціях" Срібної Землі та врешті закінчує зворушливим поетичним розділом „Під василіянськими мурами плачу", сповненим глибокої віри в Премудрість і Справедливість Божу, що в святих руїнах скриває цілющу силу для майбутніх поколінь.

Дбайливо зібрані історичні дати автор часто доповнює власними споминами та з любов'ю заплітає й перетикає їх мистецькими описами блаженної краси довкільної природи, що з лона її й у відвічній гармонії з нею росли й розвивалися скарби духової культури українського народу.

Зокрема автор відмічує збережені цінності в поодиноких манастирях, стилі їх храмів, збережені стародруки, ікони, бібліотеки, підкреслює особливості й ролю кожного з них у загальній довговічній діяльності Св. Чину.

Цінна книжка о. д-ра Ваврика — це зроджена з туги і віри історія служби Богу й Батьківщині, що так тісно була сплетена впродовж історії і зокрема в останній добі на західньо-українських землях у духовно-культурній діяльності цього, так вельми заслуженого, українського чернечого Чину.

При кінці книжки подана вибрана бібліографія до історії манастирів на українських землях та пояснення до численних світлин у книжці — дорогих пам'яток чернечої праці й заслуг для рідної Церкви й Народу.

Там на Рідних Землях гробокопателі української культури намагаються затирати сліди нашої духової культури, — тут на цьому боці треба бути вдячним кожному, хто намагається визбирувати, зберегти історичний матеріял, хочби й не було змоги зробити це в цілій повноті, зробити так, як цього можна було б досягти в свобідних умовинах української науки на Рідних Землях.

І. В.

ПРО ПОДОРОЖ ДО СКАНДИНАВІЇ

Клюб приятелів Української Книжки в Канаді видав нову книжку проф. Я. Рудницького „З подорожі до Скандинавії" (ч. 31). Хоч основною метою автора була його участь у двох міжнародних конґресах (Осло і Гайдельберґ), проте головну увагу він звертає на „огляд українських слідів у широкому світі", а

зокрема на розшуки україніки в бібліотеках тих країн, куди він навідувався під час цієї подорожі.

Книжка складається з трьох частин: І. По дорозі, ІІ. У Скандинавії та ІІІ. В поворотньому en passant. Автор у формі репортажу подає те, що бачив, чув; висловлює свої враження та переживання; малює привабливі картини скандинавської природи; говорить про свої зустрічі з видатними людьми; не обминає й труднощів своєї подорожі, що їх із подивугідною винахідливістю перемагає. Це не була подорож розваги, це була подорож із науковою метою, і тому автор намагався використати всі можливості, щоб досягти своєї мети. А це було не так легко зробити, якщо зважити на літню пору, коли культурні й наукові сили перебували на вакаціях і коли дістати якісь відомості дуже важко.

Ще по дорозі до Скандинавії автор став шукати україніки. Шукав у корабельній бібліотеці, але не знайшов її там, зате дав капітанові корабля список українсько-канадійських авторів із зазначенням місця, де їх можна дістати. У Шотляндії він віддав шану „шотляндському Шевченкові", національному поетові Робертові Бернсові, що його двохсотліття з дня народження (1759) незабаром святкуватимуть у Шотляндії і по всьому світі. В Ірляндії наш учений знайшов найбільше україніки в бібліотеці „Колегії Пресв. Тройці", але загальний висновок автора про Ірляндію невтішний: ця висококультурна країна, на превеликий жаль, дуже бідна на україніку. З інших бібліотек, що їх проф. Я. Рудницький відвідав по дорозі до Скандинавії, найбільше може похвалитися україністикою Національна Бібліотека Валії в Аберистваті, поблизу Лондону, і це автор завдячує головним чином українцеві В. Свободі, що в 1956 році почав перші виклади з українознавства в Лондонському університеті. Правда, автор виявив тут багато україніки нескаталогізованої і на прохання керівника книжкового відділу Дженкінса переглянув увесь матеріял і погрупував його.

Далі „по дорозі до Скандинавії" автор відвідав столицю Данії Копенгаґен, де, як каже, „з великою приємністю довелось ... ствердити в Королівській Бібліотеці ... більш академічний і об'єктивний підхід до українських матеріялів". „В систематичному каталозі зірвано з „рутенською" чи „малоросійською" традицією щодо україніки, і тут речі називаються по їхньому йменні". Автор згадує далі окремим розділом про „одного з наших данських прихильників", визначного данського літературного критика й філософа Ю. Брандеса, потім говорить про дансько-українські культурні взаємини, про діяльність Пресового Бюра при Дипломатичній Місії УНР в Данії, про скульптора Торвальдсена, про данську гостинність, тощо. Окрему увагу автор присвячує сеньйорові данської славістики проф. А. Стендар-Петерсенові; з ним, до речі, ми не раз зустрічались у Колумбійському університеті в Нью-Йорку, куди він приїздив на гостинні виклади. Про нього автор знав ще із студентських часів, і тепер тільки трапилась нагода з ним особисто познайомитись.

З Данії автор переїжджає пароплавом до Швеції, де спиняється у великому портовому місті Ґетеборзі. Він відвідав бібліотеку, де „звичайно, просидів найдовше". Україніка тут взагалі слаба. Автор відзначив одно мало відоме видання „Евангеліюм і Україна" П. Персона, де подано загальну характеристику українців і України із згадкою про союз Карла XII і Мазепи. Більше уваги наш учений приділяє Стокгольмові, назвавши його шведським Києвом. Він згадує про українські традиції міста, про традицію в українській науці. Власне, Стокгольм є центром українського життя на Данію, Швецію, Норвегію й Фінляндію; він має найбільше скупчення українців і найкращі умови для життя. Тому не дивно, що тільки в Стокгольмі існує українське організоване життя під назвою „Українська Громада". Автор подає відомості про це організоване життя й каже, що „українська душа, хоч би вона була за морями і горами, залишається завжди та сама — щира, відверта, добра в своїй основі й спрагнена всього, що рідне".

При цій нагоді, прощаючись із Швецією, проф. Я. Рудницький не міг не згадати про місто Люнц, „єдине місто в Швеції, що може занотувати на своєму конті співпрацю українських і шведських учених у повоєнних часах". Власне, в Люнці в університеті викладав українську і слов'янську філологію проф. Ю. Шерех-Шевельов; в Люнці ж працює відомий славіст проф. Фальк, що присвячує багато часу українській історичній фонетиці. Він видав у 1951 році книжку про Дніпрові пороги в X ст., і ця праця натрапила на різку критику Шереха, і тепер між цими вченими триває дискусія.

Вище ми згадали, що основною метою подорожі проф. Рудницького було взяти участь у конґресах — в Осло і Гайдельберзі. Отож, розпрощавшись із Швецією, наш учений їде до столичного міста Норвегії — Осло на науковий конґрес. Це був восьмий мовознавчий міжнародній конґрес. Почесним головою його обрано відомого славіста й дослідника української діялектології проф. Олафа Брока, що

ь день першого засідання конґресу, 4. серпня 1957 року, святкував 90-ліття з дня народження. До речі, з нагоди цієї ювілейної дати й присвячене окреме число „Славістики" — працю автора цих рядків „Діеприкметникові прислівники в слов'янських мовах" (Вінніпеґ, 1957) і проф. Я. Рудницький мав добру нагоду особисто вручити примірник книжки й привітати ювілянта. Проф. О. Брок обіцяв йому в наступному академічному році (1958) запровадити український курс в університетські виклади.

Про конґрес в Осло автор говорить небагато: він говорить про ті ділянки з мовознавства, що його найбільше цікавили і що в їх дискусії він брав участь. Говорить зокрема про свій виступ із приводу доповіді проф. Серебренникова з Москви, коли він підважив його тези щодо „ареальної лінґвістики". Проф. Я. Рудницький відзначає таке втішне явище, що вперше на міжнародному мовознавчому конґресі була визначена окрема позиція для „Юкреніен Ленґвідж", де знайшли приміщення публікації УВАН з Канади: „Українська мова та її становище серед слов'янських мов" П. Ковалева, „Партіціпіюм універсале" Ю. Шереха-Шевельова, „Матеріяли до українсько-канадійської діялектології та фольклористики" Я. Рудницького та ін."

Крім конґресу, автор присвячує трохи уваги норвезько-українським культурним зв'язкам, описові Віґеляндового парку, скандинавським фйордам, резиденції Едварда Ґріґа (1843-1907) — великого композитора Півночі, де тепер міститься окремий музей, та ін.

У другому розділі книжки автор згадує й про „країну Калевали" — Фінляндію, куди він навідався після конґресу, зокрема її столицю Гельсінкі. Автор пише: „Я дуже вдоволений із моєї візити в Гельсінках. Поперше, я бачив на власні очі „геройську країну", подруге, оглядав і мав у своїх руках деякі цінні скарби української культури". При наявності великої кількости старої україніки автора вражає відсутність новіших видань в університетській бібліотеці, але в бібліотеці Фінської Академії Наук справа стоїть краще, завдяки зв'язкам і обмінам із науковими установами світу.

Другий конґрес відбувся 26-31. серпня 1957 року в Гайдельберзі, в Західній Німеччині, як Восьмий Конґрес Нових Мов і Літератур. На цьому конґресі автор виступив із доповіддю на тему „Функція власних імен в літературному творі", а основна тема конґресу була „Форма і стиль літературного твору". Активну участь у цьому конґресі брав також проф. Д. Чижевський. Про нього автор згадує, що „цікавіше було слухати цього українського енциклопедиста в дискусії, як самих доповідей".

У цій останній частині, що зайняла всього шість сторінок, автор подає вістку про заснування в Гайдельберзі Українського Шекспірівського Товариства на чолі з проф. Д. Чижевським. Цим, власне, закінчує автор свій репортаж із подорожі до Скандинавії. Книжка написана легким стилем і читається з інтересом, як літературний твір із численними епізодами, описами природи та пам'яток мистецтва.

Проф. Я. Рудницький виконав своє завдання з користю як для власного морального задоволення, так і для української справи, хоч може й коштувала його ця подорож великого напруження і втоми. Свою книжку він закінчує такими словами: „Збагачений новим досвідом, втомлений тримісячною волокитою, але зате відсвіжений духово, кидав я „старий край" у переконанні, що хоч би скільки разів туди їздив, завжди можна там чогось навчитись, щось нове пізнати й послужити, якщо треба, слушній справі".

Пантелеймон Ковалів

ЯКЩО ХОЧЕТЕ

ДОВІДАТИСЬ про життя українців у світі, а в Британії зокрема
ЗНАТИ український погляд на політичні події
ПРОЧИТАТИ вісті з України
РОЗШУКАТИ рідних і знайомих, знайти потрібне Вам оголошення і взагалі мати багатий різнома нітним змістом тижневик —

ПЕРЕДПЛАТІТЬ СОБІ ГАЗЕТУ

УКРАЇНСЬКА ДУМКА

Ціна прим. — 1/-. **Передплата на один рік — 2 ф.**

49, LINDEN GARDENS, NOTTING HILL GATE, LONDON, W. 2.

Видає СОЮЗ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

ШУКАЙТЕ ЗА «УКРАЇНСЬКОЮ ДУМКОЮ» В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КНИГАРНІ!

УВАГА! **НОВА УКРАЇНСЬКА РАДІОПЕРЕДАЧА В ЧІКАҐО** УВАГА!

Організацій Визвольного Фронту (ООЧСУ, СУМА,АП АБН, Т-во к. в. УПА, ТУСМ).

кожної суботи в год. 4.30 — 5 по пол.

на радіовисильні WOPA 1490 або ФМ 102,3.

У програмі: політичні та господарські новини з коментарями, вісті з України, хроніка з українського життя на чужині та літературно-музична частина.

Замовлення оголошень спрямовувати на адресу:

U O of L F

2457 W. Chicago Ave, **JUniper 8-2630** CHICAGO 22, Ill., USA

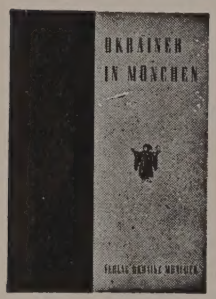

Вже появилася:

Ukrainer in Munchen

I.

з 55 ілюстраціями і вступним словом посадника м. Мюнхен.

Ціна ДМ 12.- або $ 3.-

Замовляти в:

Verlag Ukraine
Munchen
Rumfordstr. 29

„ПОВСТАНЦІ"

Поема ОЛЕКСИ БАБІЯ про трагічну загибіль галицького села під час війни і героїчну боротьбу УПА. Книжка має 180 сторінок друку. Ціна одного примірника — $ 1.75. Книжку можна набути в усіх українських книгарнях.

Українська Радіопередача
М. СЛИВКИ і М. ПАВЛИКОВИЧА
в Чікаґо
Радіовисильня ВОПА на хвилях 1490
Кожної суботи в год. 2-ій пп.
2025 В. Валтон Стр.
Чікаґо 22, Ілл.

ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

12 томів у твердій оправі

До кожного тому, а також до кожного більшого твору Лесі Українки додано цінні вступні статті найвидатніших українських літературознавців нашої доби: М. Зерова, Б. Якубовського, П. Филиповича, П. Руліна, О. Бургардта (Ю. Клена), В. Петрова, О. Білецького та інших.

Ціна всіх томів з пересилкою $ 24.00

Замовлення слати на адресу:

M. DENYSIUK

2228 W. Chicago Ave., Chicago 22, Ill., USA

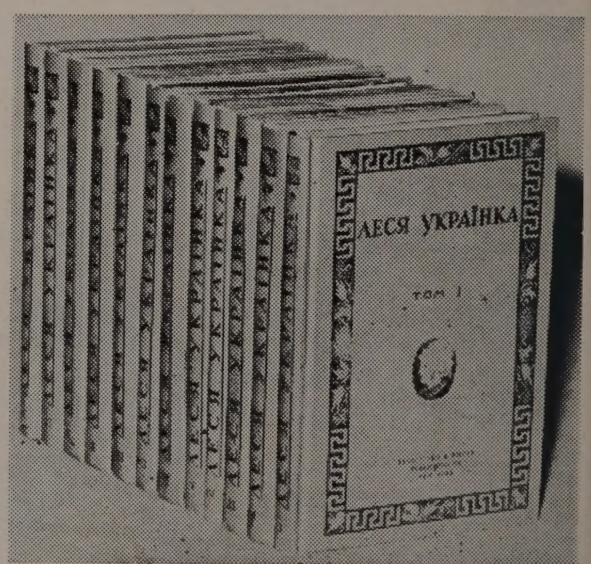

NATIONAL SECURITY BANK of Chicago

1030 WEST CHICAGO AVE.

Він має повне довір'я вкладників і підприємців у Чікаго. Всі його поручають усім, бо знають, що це солідний банк, відомий із усебічних послуг, що їх виявляє однаково великим підприємцям, як і малим вкладникам.

Відкрийте собі ощадностеве конто в нашому банку ще сьогодні і переконаєтеся з власного досвіду, що наш банк — справді солідний банк.

Кожної хвилини служимо порадою в усіх фінансових справах.

Ваші конта забезпечені до $10.000.00.

Наш банк відкритий кожного дня в тижні з виїмком неділь і державних свят.

ЦЕ ВАШ БАНК

NATIONAL SECURITY BANK
OF CHICAGO
CHICAGO AND OGDEN AVENUES

НОВІ ПЛАТІВКИ «ЛОНҐ — ПЛЕЙ»

ВИДАВНИЦТВА «ХВИЛІ ДНІСТРА»

Дві нові платівки «лонґ-плей»: УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ у виконанні ІРИ МАЛАНЮК при співучасти Церковного Хору св. Варвари й симфонічної оркестри у Відні під управою комп. А. Гнатишина і УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКОВНІ ПІСНІ також у виконанні Хору св. Варвари й симфонічної оркестри у Відні під управою комп. А. Гнатишина.

Ціна по $4.95 за платівку

Висилаємо також поштою

«CHWYLI DNISTRA» 2391 West 11th Street, Cleveland 13, Ohio

Український кооперативний рух уважає за добре все те, що скріплює націю, як самостійну етнічну цілість серед других народів.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

2351 W. CHICAGO AVE CHICAGO 22, ILLINOIS.
Телефон: HU.9-0520

ПРИЙМАЄ ВКЛАДКИ Й ДАЄ ПОЗИЧКИ

ГОДИНИ ПРАЦІ: Кожного дня (крім неділі) від понеділка до п'ятниці від години 9-ої до 2-ої, в суботу від 10-ої до 1-ої, крім цього, у ВІВТОРОК і П'ЯТНИЦЮ від години 6.30 до 8.30 увечорі.

Розвій свій завдячує в першу чергу великому довір'ю Української Громади, що його здобула собі завдяки солідній і фаховій обслузі.

Кожне ощадностеве конто забезпечене до висоти $10.000 in Credit Union Share Guaranty Corp.
Позички забезпечені до висоти $10.000 in Credit Union National Association

Кооператива виплатила за 1958 рік 3½ % дивіденди.

ВСІ РОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ

на авта, доми, меблі, домашнє устаткування, від заразливих і звичайних недуг, нещасливих випадків і т. п. Помагаючи собі помагаєте рівночасно Українській Громаді.